

**I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE
IM. MIKOŁAJA KOPERNIKA W RADOMIU**

**KRYTERIA OCENIANIA I WYMAGANIA
EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY
ŚRÓDROCZNE I ROCZNE**

Z GEOGRAFII

ZAKRES PODSTAWOWY I ROZSZERZONY

Spis treści

I. Podstawa prawna	2
II. Cele	2
III. Prawa i obowiązki Ucznia.....	2
A. Prawa Ucznia.....	2
B. Obowiązki ucznia.....	3
IV. Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć edukacyjnych	4
A. Zasady sprawdzania i oceniania prac pisemnych	4
B. Zasady oceniania wypowiedzi ustnych	7
C. Ocenianie innych form jakości i efektów pracy ucznia:	8
D. Wagi przypisywane poszczególnym formom aktywności	9
V. Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny śródroczne i roczne	12
A. Poziom podstawowy	12
B. Poziom rozszerzony	22
VI. Uwagi końcowe.....	60

I. Podstawa prawna

1. Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. (t.j.Dz.U.2018.1457 ze zm.);
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U.2015.843 ze zmianami);
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. poz.977 oraz z 2014 r. poz. 803);
4. Statut I Liceum Ogólnokształcącego im. Mikołaja Kopernika w Radomiu – Rozdział 9 – Ocenianie Wewnętrzne.
5. Programy nauczania:
  - Oblicza geografii. Program nauczania geografii w zakresie podstawowym dla szkoły ponadgimnazjalnej, Nowa Era.
  - Geografia dla maturzysty. Program nauczania geografii w szkole ponadgimnazjalnej – zakres rozszerzony, PWN.

II. Cele

Wymagania edukacyjne i kryteria oceniania stanowią podstawę do mierzenia efektów jakości pracy Ucznia, oceniania jego postępów w nauce (przyrost wiedzy i umiejętności) oraz klasyfikowania i promowania Uczniów.

III. Prawa i obowiązki Ucznia

A. Prawa Ucznia

1. Uczniowie zostają zapoznani z wymaganiami edukacyjnymi i kryteriami oceniania na początku roku szkolnego a o ewentualnych zmianach są poinformowani natychmiast po ich wprowadzeniu.
2. Uczeń ma prawo zgłosić nieprzygotowanie do zajęć lekcyjnych jeden (przy jednej godzinie tygodniowo) lub dwa razy w semestrze (przy min. dwóch godzinach

tygodniowo). Nieprzygotowanie zwalnia z odpowiedzi ustnej, obowiązku przedłożenia zeszytu lub pracy domowej oraz z pisania niezapowiedzianej kartkówki. Zgłoszenie nieprzygotowania nie zwalnia z zapowiedzianych prac kontrolnych i sprawdzianów.

3. Nauczyciel respektuje tak zwany „szczęśliwy numer”, który nie zwalnia z zapowiedzianych wcześniej sprawdzianów.
4. Oceny efektów pracy są jawne dla Ucznia.
5. Uczniowie mają prawo do zgłaszania Nauczycielowi własnych uwag i zastrzeżeń dotyczących sposobu oceniania efektów ich pracy.

B. Obowiązki ucznia

1. Posiadanie zeszytu przedmiotowego i systematyczne prowadzenie notatek.
2. Posiadanie podręcznika, atlasu geograficznego oraz zeszytu ćwiczeń.
3. Systematyczny i aktywny udział w zajęciach lekcyjnych.
4. Systematyczne przygotowywanie się do zajęć lekcyjnych, rzetelne przygotowywanie zadań i prac domowych.

IV. Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć edukacyjnych

A. Zasady sprawdzania i oceniania prac pisemnych

1. Pisemne prace klasowe – sprawdziany

- Za sprawdzian pisemny uznaje się pisemną pracę kontrolną Ucznia obejmującą dowolny zakres treści przeprowadzany z całą klasą, pisany przez co najmniej 1 godzinę lekcyjną.
- Prace klasowe są obowiązkowe dla wszystkich Uczniów. Nieobecność Ucznia na pracy klasowej oznaczana jest w dzienniku przy pomocy oceny „0”.
- W ciągu dwóch tygodni Nauczyciel jest zobowiązany ocenić i udostępnić Uczniom sprawdziany i pisemne prace kontrolne. W przypadku niedyspozycji Nauczyciela bądź ferii termin ten zostaje przesunięty o czas absencji lub okres świąt.
- Jeżeli z przyczyn losowych Uczeń nie może napisać pracy klasowej z całą klasą to powinien to uczynić w terminie dwutygodniowym od daty pisania pracy lub w terminie ustalonym przez Nauczyciela z Uczniem.
- Uczeń, którego nieobecność na sprawdzianie nie była uwarunkowana dłuższą chorobą bądź ważnymi wypadkami losowymi może pisać lub zostać odpytany z zakresu danego materiału zaraz po powrocie do szkoły.
- W przypadku dłuższej usprawiedliwionej nieobecności Ucznia termin i zasady napisania sprawdzianów ustala Nauczyciel z Uczniem.
- Uczeń ma prawo do poprawy oceny z pracy klasowej, w terminie dwóch tygodni od dnia oddania ocenionego sprawdzianu przez Nauczyciela. Dokładny termin ustala Nauczyciel z Uczniem. W szczególnych, uzasadnionych przypadkach Nauczyciel może wyrazić zgodę na podwyższenie oceny pozytywnej. Z obu ocen liczona jest średnia ważona. Każdy stopień uzyskany podczas poprawiania pracy klasowej wpisuje się do dziennika. Wszystkie stopnie bieżące wykorzystywane są podczas ustalania oceny klasyfikacyjnej.
- Nauczyciel planujący przeprowadzenie sprawdzianu pisemnego zaznacza w terminarzu w dzienniku lekcyjnym termin sprawdzianu z odpowiednim wyprzedzeniem, o ile nie zaplanowano w danym tygodniu trzech sprawdzianów. W przypadku zmiany terminu sprawdzianu pisemnego dokonanej na prośbę Uczniów nie jest obowiązujący przepis dotyczący ilości sprawdzianów w danym tygodniu lub dniu.
- Nauczyciel podczas każdego sprawdzianu powinien podać Uczniom punktację przewidzianą za poszczególne umiejętności, wiedzę, zadania, czy polecenia oraz liczbę punktów wymaganą do otrzymania określonej oceny.

- Każdy sprawdzian powinien zawierać zadanie (polecenie) wykraczające poza podstawy programowe, oceniane na stopień celujący pod warunkiem uzyskania przez Ucznia co najmniej 96 % punktów przewidzianych w sprawdzianie.
- Jeżeli podczas pisania pracy klasowej Uczeń korzysta z niedozwolonych źródeł, zakłóca spokój otrzymuje ocenę niedostateczną bez prawa do poprawy.

2. Kartkówki

- Przez kartkówkę, należy rozumieć pisemną formę sprawdzania wiadomości trwającą nie dłużej niż 20 minut, obejmującą materiał z trzech ostatnich lekcji z uwzględnieniem podstawowych wiadomości z omawianego działu.
- Nauczyciel ma prawo do przeprowadzenia niezapowiedzianej kartkówki z pracy domowej lub treści materiału z ostatnich trzech lekcji. Oceny z kartkówek nie podlegają poprawie.
- Zgłoszenie nieprzygotowania na początku lekcji zwalnia z pisania kartkówki.

Dla prac pisemnych z punktowanymi odpowiedziami w klasie I obowiązują następujące kryteria procentowe:

Progi procentowe	Ocena
0% - 39%	Niedostateczny
40% - 49%	Dopuszczający
50% - 74%	Dostateczny
75% - 90%	Dobry
91% - 95%	bardzo dobry
96% - 100%	Celujący

Dla prac pisemnych z punktowanymi odpowiedziami w klasie I obowiązują następujące kryteria procentowe

Progi procentowe	Ocena
0% - 49%	Niedostateczny
50% - 55%	Dopuszczający
56% - 74%	Dostateczny
75% - 90%	Dobry

91% - 95%	bardzo dobry
96% - 100%	Celujący

Pisemne prace domowe

- Nieodrobienie pracy domowej, brak zeszytu ćwiczeń, zeszytu przedmiotowego lub notatki z lekcji jest podstawą do ustalenia bieżącej oceny niedostatecznej z geografii.
- Za wykonanie dodatkowych prac nadobowiązkowych Nauczyciel może wystawić Uczniowi ocenę pozytywną lub „+”.
- Brak lub źle wykonana praca nadobowiązkowa nie może być podstawą do ustalenia Uczniowi oceny niedostatecznej.
- Ocenie podlega zawartość merytoryczna, forma, staranność i samodzielność.

Kryteria oceny pisemnych prac domowych

Celujący - praca wskazuje na szczególne zainteresowanie przedmiotem, spełniając kryteria oceny bardzo dobrej, wykracza poza obowiązujący program nauczania, zawiera własne przemyślenia i oceny.

Bardzo dobry - praca wyczerpująca, zgodna z programem, swobodne operowanie terminologią geograficzną.

Dobry - praca zawiera większość wymaganych treści, poprawna pod względem języka, nieliczne błędy, nie wyczerpuje zagadnienia.

Dostateczny – praca zawiera najważniejsze treści, występują nieliczne błędy rzeczowe.

Dopuszczający – praca zawiera tylko niektóre z najważniejszych treści, występują błędy rzeczowe.

Niedostateczny – praca niesamodzielna i niestaranna.

B. Zasady oceniania wypowiedzi ustnych

- Odpowiedź ustna obowiązuje trzy ostatnio zrealizowane tematy lekcji lub zapowiedzianą na co najmniej tydzień wcześniej, większą partię materiału. Ocena z odpowiedzi ustnej powinna być krótko uzasadniona przez Nauczyciela.
- Uczeń ma prawo do zgłoszenia nieprzygotowania raz w semestrze, jeżeli zajęcia mają wymiar jednej godziny tygodniowo lub dwa razy w semestrze, jeżeli liczba godzin w tygodniu z danego przedmiotu wynosi 2 lub więcej. Uczeń zgłasza nieprzygotowanie przed rozpoczęciem lekcji, bez podania przyczyny, w formie uzgodnionej z Nauczycielem.

- „Szczęśliwy numer” zwalnia Ucznia z odpowiedzi ustnych i niezapowiedzianych kartkówek.
- Aktywność na lekcji oceniana jest „+”. Za pięć „+” Uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą.
- Wypowiedzi ustne oceniane są na bieżąco zgodnie z wymaganiami na poszczególne oceny.

Kryteria oceny wypowiedzi ustnej

Celujący - odpowiedź wskazuje na szczególne zainteresowanie przedmiotem, spełniając kryteria oceny bardzo dobrej, wykracza poza obowiązujący program nauczania, zawiera własne przemyślenia i oceny.

Bardzo dobry - odpowiedź wyczerpująca, zgodna z programem, swobodne operowanie terminologią geograficzną.

Dobry - odpowiedź zasadniczo samodzielna, zawiera większość wymaganych treści, poprawna pod względem języka, nieliczne błędy, nie wyczerpuje zagadnienia.

Dostateczny - Uczeń zna najważniejsze treści, umie je zinterpretować, odpowiedź odbywa się przy niewielkiej pomocy Nauczyciela, występują nieliczne błędy rzeczowe.

Dopuszczający - niezbyt precyzyjne odpowiedzi na pytania Nauczyciela, braki w wiadomościach i umiejętnościach, podanie nazwy zjawiska lub procesu przy pomocy Nauczyciela.

Niedostateczny - nie potrafi rozwiązać zadań o najmniejszym stopniu trudności nawet z pomocą Nauczyciela, nie udziela odpowiedzi na większość pytań zadanych przez Nauczyciela, ma braki w wiadomościach koniecznych. Nie zna podstawowych pojęć geograficznych i nie potrafi czytać mapy.

C. Ocenianie innych form jakości i efektów pracy ucznia:

- umiejętność wyszukiwania i pozyskiwania informacji - prace projektowe, praca dowolna i sterowana, referaty, zadania specyficzne;
- umiejętność przygotowania oraz przeprowadzenia prezentacji multimedialnych;

- praca własna (poszukiwanie, przeprowadzanie i komentowanie własnych obserwacji);
- umiejętności społeczne i transversalne (praca w zespole, grupie, w plenum);
- postawa, (rzetelność, sumienność, wytrwałość i systematyczność w zdobywaniu wiedzy);
- aktywność i zaangażowanie ucznia na lekcjach;
- indywidualny przyrost wiedzy i umiejętności z uwzględnieniem zdolności i możliwości ucznia;
- w miarę możliwości sukcesywne włączanie do PO elementów oceniania spójnych ze zmianami w kształceniu na poziomie wyższym.

D. Wagi przypisywane poszczególnym formom aktywności

Poszczególnym formom aktywności przypisywane są następujące wagi:

Forma aktywności	Waga
Praca klasowa – sprawdzian z działu	3
Sprawdzian z mapy	3
Odpowiedź ustna	2
Kartkówka	2
Rozwiązywanie ćwiczeń/zadań	1
Pisemna praca domowa	1
Referat / prezentacja multimedialna z wykorzystaniem różnych źródeł wiedzy	1
Zadania: problemowe / praktyczne / projekt / obserwacja / pomiar	2
Powtórzenie wiadomości z działu	3
Aktywność	1

Średnia ważona:

Podstawą do wystawiania oceny na koniec semestralnej i rocznej będzie średnia ważona (SW) otrzymanych w ciągu semestru ocen bieżących(o), którym przyporządkowano wagi(w), obliczona według wzoru:

$$SW = \frac{\sum ow}{\sum w}$$

Przykład liczenia średniej ważonej:

Uczeń otrzymał następujące oceny:

- prace klasowe: 3, 2 (waga 3);	} Średnia arytmetyczna: 3,57
- odpowiedź ustna: 4 (waga 2);	
- kartkówki: 4, 3 (waga 2);	
- praca domowa: 4 (waga 1);	
- aktywność: 5 (waga 1).	

Obliczenia:

- sumy iloczynów ($\sum o_i w_i$):

- prace klasowe:	$(3+2) \cdot 3 = 15$	(waga 3)
- odpowiedź ustna:	$4 \cdot 2 = 8$	(waga 2)
- kartkówki:	$(4+3) \cdot 2 = 14$	(waga 2)
- praca domowa:	$4 \cdot 1 = 4$	(waga 1)
- aktywność:	$5 \cdot 1 = 5$	(waga 1)

RAZEM $\sum o_i w_i =$ 46,00

- sumy wag ($\sum w_i$):

- prace klasowe:	$2 \text{ (oceny)} \cdot 3 = 6$	(waga 3)
- odpowiedź ustna:	$1 \text{ (ocena)} \cdot 2 = 2$	(waga 2)
- kartkówki:	$2 \text{ (oceny)} \cdot 2 = 4$	(waga 2)
- praca domowa:	$1 \text{ (ocena)} \cdot 1 = 1$	(waga 1)
- aktywność:	$1 \text{ (ocena)} \cdot 1 = 1$	(waga 1)

RAZEM $\sum w_i =$ 14

- **Średnia ważona SW:**

$$SW = \frac{46}{14} = 3,28$$

Uczeń uzyskuje ocenę: dostateczny

- Zależność oceny semestralnej i rocznej od średniej ważonej pokazuje tabela

Średnia ważona SW	Ocena semestralna / roczna
sw < 1,75	1
1,75 ≤ sw < 2,75	2
2,75 ≤ sw < 3,75	3
3,75 ≤ sw < 4,75	4
4,75 ≤ sw < 5,50	5
sw ≥ 5,50	6

- Przy ustalaniu oceny rocznej brana jest pod uwagę średnia ważona ze wszystkich ocen bieżących z pierwszego i drugiego semestru.
- Uczeń może otrzymać ocenę pozytywną na koniec roku, jeśli z drugiego semestru uzyskał średnią ważoną, co najmniej 1,75;
- Uczeń, który na koniec semestru uzyskał ocenę niedostateczną, ma obowiązek zaliczyć materiał z I semestru w terminie i formie ustalonej z Nauczycielem;
- Ostateczną decyzję o ocenie śródrocznej i rocznej podejmuje Nauczyciel, kierując się wynikami uzyskanymi przez Ucznia, całokształtem jego pracy w ciągu roku szkolnego, jego podejściem do przedmiotu oraz wywiązywaniem się z obowiązków na zajęciach.

V. Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny śródroczne i roczne

A. Poziom podstawowy

Poziom wymagań						
Nr	Temat lekcji	Konieczny(2)	Podstawowy(3)	Rozszerzający(4)	Dopełniający(5)	Wykraczający(6)
I. PRZEMIANY POLITYCZNE I GOSPODARZE ŚWIATA						
1.	Lekcja organizacyjna					
2.	Zmiany na mapie politycznej świata	<ul style="list-style-type: none"> wymienia okresy w historii powszechnej, które wpłynęły na obecny układ państw na mapie politycznej świata wymienia państwa powstałe w Europie po 1989 r. wymienia najczęstsze kryteria przyjmowane podczas formułowania definicji państwa wymienia kryteria podziału ustrojów politycznych państw świata 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki wpływające na współczesny podział polityczny i liczbę państw świata odczytuje na mapach aktualny podział polityczny świata wskazuje przykłady państw będących niegdyś kolonią podaje przykłady nowo utworzonych państw na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje kształtowanie się mapy politycznej świata do 1989 r. analizuje następstwa przemian społeczno-ustrojowych po 1989 r. przedstawia podział terytorialny mórz i oceanów 	<ul style="list-style-type: none"> ukazuje na przykładach procesy integracji i dezintegracji w Europie po 1989 r. opisuje wybrane ustroje polityczne na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia na wybranych przykładach procesy, w których wyniku powstały nowe państwa pozaeuropejskie wyjaśnia wpływ kształtowania się podziału politycznego świata na inne elementy przestrzeni geograficznej

3.	Mierniki poziomu rozwoju krajów	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne mierniki i wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego wymienia przykłady państw o różnym poziomie rozwoju gospodarczego 	<ul style="list-style-type: none"> definiuje wybrane ekonomiczne mierniki wzrostu gospodarczego porównuje strukturę PKB państw znajdujących się na różnych poziomach rozwoju gospodarczego 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje HDI porównuje składowe HDI w wybranych państwach 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje przestrzenne zróżnicowanie wartości PKB i HDI na świecie omawia podstawowe cechy gospodarcze, demograficzne i społeczne państw o różnym poziomie rozwoju gospodarczego wyjaśnia wpływ rozwoju społeczno-gospodarczego świata na inne elementy przestrzeni geograficznej (<i>Interakcje</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia potrzebę konstruowania syntetycznych mierników rozwoju społeczno-gospodarczego, np. HDI
II. LUDNOŚĆ I URBANIZACJA						
4.	Liczba ludności świata i jej zmiany	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia i wskazuje na mapie świata najludniejsze państwa podaje różnice w zaludnieniu wg kontynentów wymienia przykłady państw o wysokim i niskim współczynniku przyrostu naturalnego wymienia teorie rozwoju społeczeństw wymienia fazy przejścia demograficznego wymienia przykłady państw znajdujących się w poszczególnych fazach przejścia demograficznego wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksplozja demograficzna</i>, <i>implozja demograficzna</i> 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia etapy zaludniania Ziemi podaje czynniki wpływające na zróżnicowanie przyrostu naturalnego na świecie oblicza współczynnik przyrostu naturalnego wymienia fazy przejścia demograficznego, w których następuje eksplozja demograficzna wymienia przyczyny eksplozji demograficznej oraz implozji demograficznej 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje liczbę ludności świata i jej zmiany oblicza tempo zmian liczby ludności na danym obszarze za pomocą wskaźnika dynamiki analizuje zróżnicowanie przyrostu naturalnego na świecie opisuje przestrzenne zróżnicowanie eksplozji demograficznej i implozji demograficznej 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny oraz skutki tempa wzrostu liczby ludności w skali globalnej i regionalnej ukazuje na przykładach konsekwencje wysokiego współczynnika przyrostu naturalnego wyjaśnia wpływ zmian ludnościowych na środowisko przyrodnicze i inne elementy przestrzeni społeczno-gospodarczej i kulturowej (<i>Interakcje</i>) 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> prognozuje zmiany liczby ludności świata i poszczególnych kontynentów
5.	Zróżnicowanie demograficzne	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady społeczeństwa młodego i staroego odczytuje z wykresów średnią 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje czynniki kształtujące strukturę wieku ludności wymienia typy demograficzne 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje strukturę wieku i płci ludności na przykładach wybranych państw świata 	<ul style="list-style-type: none"> omawia problemy społeczno-gospodarcze związane ze starzeniem się społeczeństw 	<ul style="list-style-type: none"> prognozuje zmiany udziału głównych grup wiekowych ludności Unii Europejskiej na podstawie

	społeczeństw	długość trwania życia w wybranych krajach świata <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>współczynnik feminizacji, współczynnik maskulinizacji</i> 	społeczeństw <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje społeczeństwa młode, zastojowe i stare na przykładach wybranych państw świata 	(na podstawie danych statystycznych) <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia konsekwencje starzenia się społeczeństwa • oblicza współczynnik feminizacji i współczynnik maskulinizacji 	wybranych krajów Europy Zachodniej <ul style="list-style-type: none"> • analizuje i ocenia zróżnicowanie ludności pod względem przeciętnej długości trwania życia, dzietności oraz umieralności niemowląt 	różnorodnych źródeł
6.	Rozmieszczenie ludności na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia typy obszarów wg podziału ze względu na aktualny stopień zaludnienia • podaje główne cechy rozmieszczenia ludności na świecie • wymienia obszary o dużej i małej gęstości zaludnienia na świecie • określa gęstość zaludnienia na poszczególnych kontynentach 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia czynniki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozmieszczenia ludności na świecie • wskazuje obszary największej i najmniejszej koncentracji ludności na świecie na podstawie mapy tematycznej • przedstawia przyczyny dużej koncentracji ludności na wybranym obszarze • oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia dla wybranych państw 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje rozmieszczenie ludności na świecie na podstawie mapy tematycznej • wykazuje wpływ barier osadniczych na rozmieszczenie ludności na świecie • porównuje czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w krajach wysoko i słabo rozwiniętych gospodarczo • analizuje wpływ czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na rozmieszczenie ludności na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • ukazuje przyrodnicze i społeczno-gospodarcze skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności na świecie • analizuje wskaźniki gęstości zaludnienia w wybranych państwach 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego w analizach demograficznych stosuje się wskaźnik gęstości zaludnienia i wskaźnik fizjologicznej gęstości zaludnienia
7.	Przyczyny i konsekwencje migracji ludności	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>migracja, imigracja, emigracja, reemigracja, saldo migracji, przyrost rzeczywisty</i> • podaje przykłady państw o dodatnim i ujemnym saldzie migracji zagranicznych na podstawie mapy tematycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje migracje • wyjaśnia przyczyny migracji • podaje kierunki współczesnych migracji zagranicznych na świecie • oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego ludności 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przyczyny i konsekwencje migracji ludności w różnych państwach • analizuje kierunki współczesnych migracji zewnętrznych i wewnętrznych • podaje pozytywne i negatywne skutki ruchów migracyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje i przyczyny uchodźstwa oraz podaje przykłady tego rodzaju migracji 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje problem uchodźstwa na wybranych przykładach
8.	Zróżnicowanie rasowe i narodowościowe ludności	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne i mieszane odmiany ludzkie • wyjaśnia znaczenie terminu <i>rasizm</i> • wymienia przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem narodowościowym 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje rozmieszczenie odmian ludzkich na świecie na podstawie mapy tematycznej • klasyfikuje języki świata ze szczególnym uwzględnieniem grup językowych rodziny indoeuropejskiej • wymienia najbardziej rozpowszechnione języki świata 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje strukturę etniczną i narodowościową ludności świata • wskazuje przyczyny upowszechniania się wybranych języków na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia skutki zróżnicowania narodowościowego i etnicznego ludności na przykładach • wskazuje konsekwencje upowszechniania się wybranych języków na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność walki z rasizmem • omawia wpływ podbojów kolonialnych na zróżnicowanie językowe świata

			na podstawie danych statystycznych			
9.	Zróźnicowanie religijne i kulturowe ludności	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>religia</i> • wymienia nazwy religii uniwersalnych • wymienia przykłady krajów jednolitych oraz zróźnicowanych pod względem religijnym i kulturowym 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zróźnicowanie religijne i kulturowe świata • przedstawia strukturę wyznaniową na świecie na podstawie danych statystycznych • charakteryzuje kręgi kulturowe (cywilizacyjne) na świecie oraz wskazuje ich zasięg na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia konsekwencje zróźnicowania religijnego i kulturowego ludności 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie czynników społeczno-kulturowych w rozwoju gospodarczym wybranych regionów świata 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia wpływ religii na postawy społeczne i gospodarkę państw
10.	Struktura zawodowa ludności świata	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia kategorie ludności na rynku pracy • wymienia czynniki decydujące o poziomie aktywności zawodowej ludności 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje czynniki decydujące o poziomie aktywności zawodowej ludności • opisuje współczynnik aktywności zawodowej wg płci w wybranych państwach na podstawie danych statystycznych • omawia strukturę zatrudnienia w poszczególnych fazach rozwoju gospodarczego 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje strukturę zawodową ludności wybranych państw • oblicza współczynnik aktywności zawodowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zróźnicowanie struktury zatrudnienia w wybranych państwach i jej związek z poziomem rozwoju państwa • omawia przyczyny zmian zachodzących na rynku pracy w krajach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany w strukturze zatrudnienia wraz z rozwojem gospodarczym, a także ich konsekwencje na świecie oraz w wybranych krajach • charakteryzuje współczesne formy zatrudnienia
11.	Osadnictwo wiejskie i miejskie	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje jednostek osadniczych • podaje charakterystyczne cechy wsi • wymienia funkcje miast • podaje przykłady miast o różnych funkcjach 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje czynniki lokalizacji i rozwoju jednostek osadniczych • charakteryzuje nowe funkcje wsi • opisuje wybrane funkcje miast 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje typy genetyczne kształtów wsi • opisuje wpływ czynników przyrodniczych i antropogenicznych na kształtowanie się sieci osadniczej • rozpoznaje typy miast i zespołów miejskich na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny przemian zachodzących współcześnie w osadnictwie wiejskim • określa strukturę funkcjonalno-przestrzenną różnych miast • ocenia zmiany struktury funkcjonalno-przestrzennej miast wraz z rozwojem państw 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia cechy fizjonomiczne miast typowe dla różnych regionów świata oraz ich zmiany wraz z rozwojem gospodarczym
12.	Urbanizacja na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>urbanizacja</i>, <i>wskaźnik urbanizacji</i> • wymienia płaszczyzny i fazy urbanizacji • wskazuje na mapie najludniejsze zespoły miejskie świata 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje płaszczyzny urbanizacji • opisuje fazy urbanizacji • opisuje typy zespołów miejskich i wskazuje je na mapie • wymienia przykłady megalopolis na świecie • przedstawia procesy 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje przyczyny urbanizacji w wybranych regionach • porównuje zmiany liczby ludności w wybranych miastach świata na podstawie danych statystycznych • opisuje zmiany w krajobrazie wielkich miast w różnych 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje skutki urbanizacji w wybranych regionach świata • porównuje układ przestrzenny głównych typów zespołów miejskich • opisuje zróźnicowanie poziomu życia ludzi w miastach różnej typów i o różnej wielkości 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje problemy mieszkańców wielkich miast w państwach słabo i wysoko rozwiniętych gospodarczo

			urbanizacyjne na świecie	regionach świata • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania poziomu urbanizacji w różnych częściach świata		
III. ROLNICTWO						
13.	Czynniki rozwoju rolnictwa	Uczeń poprawnie: • wymienia przyrodnicze i pozapryrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa • określa funkcje rolnictwa	Uczeń poprawnie: • charakteryzuje warunki klimatyczno-glebowe do produkcji rolnej na świecie na podstawie mapy tematycznej • ocenia poziom mechanizacji i chemizacji rolnictwa w wybranych krajach świata na podstawie danych statystycznych	Uczeń poprawnie: • wyjaśnia wpływ czynników społeczno-ekonomicznych na rozwój rolnictwa na wybranych przykładach • analizuje mierniki wielkości gospodarstw rolnych w wybranych państwach	Uczeń poprawnie: • ocenia środowisko przyrodnicze ze względu na możliwości rozwoju rolnictwa na wybranych przykładach • ocenia poziom kultury rolnej oraz strukturę wielkościową i własnościową gospodarstw rolnych w wybranych krajach świata	Uczeń poprawnie: • przedstawia korzyści dla rolnictwa wynikające ze zwiększenia mechanizacji i chemizacji rolnictwa
14.	Typy rolnictwa i główne regiony rolnicze na świecie	• wymienia kryteria podziału rolnictwa • wskazuje na mapie obszary występowania rolnictwa intensywnego i rolnictwa ekstensywnego	• wymienia typy rolnictwa i omawia ich rozmieszczenie na świecie • omawia różnice między rolnictwem intensywnym a ekstensywnym • charakteryzuje główne regiony rolnicze na świecie na podstawie mapy tematycznej	• opisuje cechy rolnictwa pierwotnego, tradycyjnego i rynkowego • porównuje gospodarkę rolną w wybranych regionach rolniczych	• wykazuje różnice w intensywności rolnictwa w wybranych krajach świata	• przedstawia argumenty za i przeciw wybranym sposobom intensyfikacji produkcji rolnej
15.	Produkcja roślinna i zwierzęca na świecie	• przedstawia podział roślin uprawnych ze względu na cechy biologiczne i produkcyjne • wymienia rośliny należące do poszczególnych grup • wymienia czołowych producentów wybranych roślin uprawnych • wymienia czynniki wpływające na produkcję zwierzęcą • wymienia produkty pochodzenia	• przedstawia zastosowanie roślin uprawnych • opisuje rozmieszczenie upraw głównych ziemiopłodów na podstawie map tematycznych • chowu zwierząt gospodarskich • charakteryzuje rozmieszczenie i wielkość pogłównia wybranych zwierząt gospodarskich na podstawie map tematycznych i danych statystycznych	• analizuje rozmieszczenie i wielkość produkcji roślinnej w wybranych regionach świata • omawia czynniki wpływające na zróżnicowanie wysokości plonów zbóż w wybranych krajach • oblicza wielkość plonów • omawia zróżnicowanie hodowli na świecie • wyjaśnia różnicę między chowem	• wyjaśnia znaczenie uprawy zbóż, roślin przemysłowych oraz używek na świecie • wyjaśnia zależność chowu wybranych zwierząt gospodarskich na świecie od czynników przyrodniczych i społeczno-ekonomicznych	• wyjaśnia wpływ czynników przyrodniczych i społeczno-ekonomicznych rozwoju rolnictwa na wielkość, rozmieszczenie i specjalizację produkcji rolnej w różnych regionach świata • wykazuje zależność pomiędzy pogłowiem wybranych gatunków zwierząt gospodarskich a wielkością produkcji mięsa, mleka i innych produktów

		<p>zwierzęcego</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia państwa o największym pogłowiu wybranych zwierząt gospodarskich 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia czołowych importerów i eksporterów wołowiny i wieprzowiny na podstawie danych statystycznych • wskazuje kierunki i typy chowu zwierząt 	<p>intensywnym a chowem ekstensywnym</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje produkcję zwierzęcą w wybranych regionach świata 		
16.	Rybnictwo i leśnictwo	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rybnictwo, rybołówstwo, lesistość akwakultura, marikultura, deforestacja</i> • przedstawia główne łowiska na świecie na podstawie mapy tematycznej • wymienia kraje o najniższym spożyciu ryb w przeliczeniu na 1 mieszkańca na podstawie danych statystycznych • wymienia funkcje lasów • wskazuje kraje o największej lesistości • wymienia kraje o największym udziale w światowej produkcji drewna 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie kraje o największych światowych połowach morskich • omawia gospodarcze wykorzystanie wybranych gatunków ryb • wskazuje przyczyny nadmiernego odławiania organizmów morskich • wymienia sposoby prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej w różnych regionach 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnice między akwakulturą a rybołówstwem • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania wielkości połowów ryb w wybranych państwach świata • analizuje zagrożenia produktywności mórz i oceanów 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje przestrzenne zróżnicowanie wielkości spożycia ryb na świecie • podaje przykłady zagrożeń wywołanych nadmierną eksploatacją mórz i oceanów • wskazuje możliwości rozwoju wykorzystania zasobów oceanów i mórz • wykazuje skutki nieracjonalnej gospodarki leśnej w wybranych regionach świata 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia sposoby zapobiegania wyczerpywaniu się zasobów wód morskich i śródlądowych • uzasadnia konieczność racjonalnego gospodarowania zasobami leśnymi na świecie
17.	Wyżywienie ludności świata	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>głód, niedożywienie, głód utajony</i> • podaje normy żywieniowe na świecie wg FAO • wskazuje liczbę głodujących na świecie na podstawie danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny oraz skutki głodu i niedożywienia ludności na świecie • analizuje rozmieszczenie obszarów niedoboru i nadwyżek żywności na podstawie mapy tematycznej • wskazuje największych eksporterów żywności na świecie na podstawie danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje problemy wyżywienia ludności świata na podstawie różnych źródeł • wyjaśnia, dlaczego w niektórych krajach świata o sprzyjających warunkach rozwoju rolnictwa występuje problem niedożywienia ludności 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje i uzasadnia strukturę spożycia żywności w państwach wysoko i słabo rozwiniętych gospodarczo • wyjaśnia wpływ działalności rolniczej na inne elementy przestrzeni społeczno-gospodarczej i kulturowej 	<ul style="list-style-type: none"> • proponuje działania, które można podjąć w celu zwiększenia produkcji rolnej na świecie, zmiany struktury produkcji oraz dystrybucji żywności • proponuje sposoby walki z głodem

IV. PRZEMYSŁ						
18.	Zmieniająca się rola przemysłu we współczesnym świecie	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje przemysłu wymienia etapy procesu industrializacji wskazuje na mapie kraje nowo uprzemysłowione przedstawia kryteria podziału przemysłu i funkcje przemysłu wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu wymienia przykłady zakładów przemysłowych uzależnionych od czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia udział przemysłu w tworzeniu PKB w wybranych krajach na podstawie wykresu charakteryzuje kraje nowo uprzemysłowione opisuje rozwój przemysłu i zmiany w strukturze produkcji przemysłowej omawia przymusową, związaną oraz swobodną lokalizację przemysłu 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje strukturę i rolę przemysłu w krajach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego omawia rolę przemysłu w gospodarce państw przedstawia zróżnicowanie poziomu rozwoju przemysłu na świecie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> uzasadnia różnice ilościowe i jakościowe produkcji przemysłowej państw o różnym poziomie rozwoju omawia wpływ przemysłu na wzrost gospodarczy i jakość życia ludności świata porównuje zróżnicowanie zasobów pracy w przemyśle tradycyjnym i przemyśle zaawansowanej technologii 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny i skutki wzrastającej roli krajów nowo uprzemysłowionych w światowej gospodarce na podstawie dostępnych źródeł
20.	Produkcja energii elektrycznej	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje głównych producentów energii elektrycznej na świecie na podstawie danych statystycznych wymienia typy elektrowni wskazuje największe hydroelektrownie oraz elektrownie atomowe na mapie świata przedstawia podział źródeł energii wymienia największych producentów wybranych surowców energetycznych 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje znaczenie energii elektrycznej dla gospodarki i życia codziennego charakteryzuje zmiany w strukturze zużycia energii następujące wraz z rozwojem gospodarczym państw świata charakteryzuje różne typy elektrowni <p>przedstawia udział energii elektrycznej pochodzącej z różnych elektrowni w wybranych krajach na podstawie danych statystycznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny zróżnicowania źródeł produkcji energii elektrycznej omawia zmiany wielkości produkcji energii elektrycznej na świecie przedstawia wady i zalety różnych typów elektrowni wyjaśnia rolę i znaczenie energetyki alternatywnej wyjaśnia, dlaczego energetyka alternatywna rozwija się w krajach wysoko rozwiniętych 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek pomiędzy warunkami przyrodniczymi a strukturą produkcji energii elektrycznej w danym państwie, opisuje aktualne tendencje i kierunki w energetyce światowej wykazuje związek pomiędzy warunkami przyrodniczymi a lokalizacją różnych typów elektrowni podaje przyczyny i skutki rozwoju energetyki atomowej 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia skutki rosnącego zużycia energii elektrycznej oraz uzasadnia konieczność pozyskiwania jej nowych źródeł

21.	Obszary koncentracji przemysłu i procesy jego restrukturyzacji	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje okręgów przemysłowych wskazuje na mapie przykłady okręgów przemysłowych na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia czynniki przestrzennej koncentracji przemysłu charakteryzuje rozmieszczenie i rozwój obszarów koncentracji przemysłu na wybranych przykładach 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje etapy rozwoju okręgu przemysłowego wykazuje skutki restrukturyzacji przemysłu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zależność między restrukturyzacją przemysłu a rozwojem okręgów przemysłowych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia tendencje zmian w rozwoju i rozmieszczeniu okręgów przemysłowych na świecie
22.	Przemysł zaawansowanej technologii	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki lokalizacji przemysłu high-tech wskazuje największe ośrodki przemysłu high-tech na podstawie mapy 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje czynniki lokalizacji zakładów przemysłu zaawansowanej technologii przedstawia znaczenie przemysłu high-tech omawia rozmieszczenie wybranych technopolii na świecie charakteryzuje wybrane technopolie 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje cechy przemysłu zaawansowanej technologii omawia formy organizacji przestrzennej przemysłu high-tech 	<ul style="list-style-type: none"> podaje korzyści związane z tworzeniem i funkcjonowaniem parków technologicznych analizuje znaczenie przemysłu high-tech 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wpływ przemysłu zaawansowanej technologii na rozwój gospodarczy i jakość życia
V. USŁUGI						
23.	Podział i rola komunikacji	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia podział komunikacji wyjaśnia znaczenie terminów: <i>transport, łączność, terminal, tania bandera, żegluga kabotażowa</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia uwarunkowania rozwoju komunikacji przedstawia rolę komunikacji w gospodarce charakteryzuje gęstość sieci transportowej na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje dynamikę wzrostu zapotrzebowania na usługi transportowe i łącznościowe na poszczególnych etapach rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> omawia wpływ postępu cywilizacyjnego na wzrost popytu na usługi komunikacyjne na podstawie dostępnych źródeł omawia wady i zalety transportu samochodowego, lotniczego, kolejowego i przesyłowego 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia rolę nowoczesnych usług komunikacyjnych w działalności gospodarczej państw
24.	Znaczenie usług we współczesnym świecie	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady wykorzystania nowoczesnych usług telekomunikacyjnych w życiu codziennym wymienia przyczyny spadku znaczenia usług pocztowych wymienia nowoczesne usługi podaje nazwy największych banków na świecie pod względem przychodów 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady dużego wpływu łączności na współczesną gospodarkę opisuje rozwój wybranych współczesnych środków łączności wykazuje spadek znaczenia usług pocztowych na podstawie danych statystycznych podaje przyczyny rozwoju nowoczesnych usług bankowych, ubezpieczeniowych oraz 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje rolę telekomunikacji komputerowej w światowej gospodarce omawia rolę postępu technologicznego w rozwoju telekomunikacji wykazuje dysproporcje w dostępie do nowoczesnych usług finansowych, edukacyjnych i zdrowotnych uzasadnia duży wpływ banków i giełd na funkcjonowanie gospodarki i życie człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zróżnicowanie dostępu do telefonii komórkowej oraz internetu w państwach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego na podstawie danych statystycznych analizuje przestrzenne zróżnicowanie dostępu do usług bankowych na świecie omawia współzależność procesu rozwoju społeczno-gospodarczego oraz poziomu 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zagrożenia związane z nowoczesną technologią informacyjną wyjaśnia znaczenie nowoczesnych usług dla rozwoju społeczno-gospodarczego wybranych krajów świata ze szczególnym uwzględnieniem usług finansowych

			inwestycyjnych	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia na podstawie danych statystycznych poziom zaspokojenia potrzeb na usługi podstawowe i wyspecjalizowane w państwach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego 	<ul style="list-style-type: none"> • edukacji i nauki • omawia wpływ nowoczesnych usług na życie i działalność człowieka (<i>Interakcje</i>) 	
25.	Rozwój turystyki na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje turystykę wg różnych kryteriów • wyjaśnia, co składa się na atrakcyjność turystyczną 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia przyczyny rozwoju turystyki na świecie • omawia zróżnicowanie ruchu turystycznego na świecie wg regionów na podstawie danych statystycznych • wskazuje korzyści wynikające z rozwoju turystyki 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje cele ruchu turystycznego we współczesnym świecie • opisuje cechy i uwarunkowania ruchu turystycznego na świecie • wyjaśnia, czym jest monokultura turystyczna 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia ekonomiczne, społeczne i przyrodnicze skutki rozwoju turystyki na wybranych przykładach 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje znaczenie turystyki dla rozwoju społeczno-gospodarczego wybranych krajów i regionów świata
26.	Regiony turystyczne świata	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia regiony atrakcyjne turystycznie • wskazuje kraje najczęściej odwiedzane przez turystów • wymienia nowe siedem cudów świata 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje najważniejsze regiony turystyczne świata na podstawie różnych źródeł • opisuje atrakcje turystyczne wybranych regionów Europy 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje walory turystyczne wybranych ośrodków i regionów turystycznych na świecie na podstawie różnych źródeł 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny dużego udziału Europy w międzynarodowym rozwoju turystycznym • porównuje regiony o różnym stopniu zagospodarowania turystycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje korzyści wynikające z rozwoju turystyki • analizuje niekorzystne zmiany w środowisku przyrodniczym związane z rozwojem różnych form turystyki
VI. PROBLEMY WSPÓŁCZESNEGO ŚWIATA						
27.	Dysproporcje w rozwoju krajów świata	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki wpływające na dysproporcje w rozwoju społeczno-gospodarczym krajów świata • wskazuje na mapie kraje bogatej Północy i biednego Południa 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje przyczyny dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym państw i regionów świata • wymienia państwa należące do grupy BRICS 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje wybrane mierniki poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego i jakości życia mieszkańców na podstawie danych statystycznych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny i konsekwencje podziału świata na bogatą Północ i biedne Południe 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • proponuje działania mające na celu zmniejszenie dysproporcji rozwoju w społeczno-gospodarczym krajów oraz regionów
28.	Proces globalizacji na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje płaszczyzny globalizacji • wymienia największe korporacje na świecie na podstawie danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje przyczyny globalizacji na świecie • definiuje indeks globalizacji i wskazuje kraje o najwyższym indeksie globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje przyczyny wzrostu znaczenia korporacji międzynarodowych dla gospodarki światowej • przedstawia przejawy globalizacji na płaszczyznach: politycznej, gospodarczej, 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje i uzasadnia pozytywne i negatywne skutki globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego globalizacja na płaszczyźnie ekonomicznej ma największy wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy świata

				społecznej i kulturowej		
29.	Współpraca międzynarodowa	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje płaszczyzny integracji międzynarodowej wymienia główne organy ONZ podaje przykłady krajów członkowskich Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia formy współpracy międzynarodowej omawia rozmieszczenie wybranych organizacji międzynarodowych na świecie na podstawie mapy tematycznej 	<ul style="list-style-type: none"> omawia działalność wybranych organizacji międzynarodowych o charakterze gospodarczym, społecznym, politycznym i militarnym podaje przykłady krajów członkowskich wybranych organizacji międzynarodowych 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje przyczyny i skutki integracji europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę i znaczenie organizacji naukowych, sportowych oraz kulturalnych na świecie na podstawie dostępnych źródeł
30.	Znaczenie handlu międzynarodowego	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia przedmioty obrotu międzynarodowego wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksport, import, reeksport, bilans handlowy</i> podaje przykłady państw o dodatnim lub ujemnym bilansie handlowym na podstawie danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia czynniki rozwoju handlu międzynarodowego przedstawia rodzaje obrotów w handlu międzynarodowym opisuje bilans handlowy i bilans płatniczy 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje współczesne problemy międzynarodowej wymiany handlowej analizuje strukturę towarową i geograficzną obrotów handlu światowego 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia uwarunkowania rozwoju handlu międzynarodowego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia wpływ międzynarodowej wymiany handlowej na rozwój społeczno-gospodarczy państw
31.	Konflikty międzynarodowe	<ul style="list-style-type: none"> wymienia źródła konfliktów na świecie wyjaśnia, czym różni się terroryzm od konfliktu zbrojnego podaje przykłady państw, w których toczą się konflikty etniczne wskazuje na mapie państwa objęte arabską wiosną 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia przyczyny konfliktów na świecie przedstawia zagrożenia związane z terroryzmem przedstawia przebieg wybranego konfliktu zbrojnego na podstawie dostępnych źródeł podaje przykłady izolacji państwowej na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przyczyny wybranych zamachów terrorystycznych na świecie omawia przebieg konfliktów w Europie, Azji i w Afryce oraz wskazuje na mapie świata obszary objęte tymi konfliktami omawia przyczyny izolacji państwowej na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia skutki konfliktów zbrojnych i terroryzmu omawia konsekwencje izolacjonizmu państw na płaszczyznach: politycznej, społecznej i gospodarczej omawia rolę ONZ w rozwiązywaniu konfliktów zbrojnych 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wpływ konfliktów zbrojnych na pogłębienie się różnic między bogatymi a biednymi krajami świata omawia konflikty toczące się aktualnie na świecie na podstawie źródeł
VII. CZŁOWIEK W PRZESTRZENI PRZYRODNICZEJ						
32.	Relacje człowiek – środowisko	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>środowisko przyrodnicze, środowisko geograficzne,</i> 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia przykłady racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia poglądy filozoficzne dotyczące relacji człowiek – środowisko przyrodnicze 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje relację człowiek – środowisko przyrodnicze na różnych etapach rozwoju 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenia skutki zmian środowiska w holocenie związane z działalnością człowieka

		<p><i>antropopresja</i></p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia poglądy na temat relacji człowiek – środowisko 	<p>przyrodniczego</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia podstawowe zasady zrównoważonego rozwoju 		<p>społeczno-gospodarczego</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenia możliwości realizacji podstawowych zasad zrównoważonego rozwoju w skali lokalnej, regionalnej i globalnej 	
33.	Wpływ działalności człowieka na środowisko przyrodnicze.	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny globalnego ocieplenia klimatu, smogu kwaśnych opadów, pustynnienia wymienia źródła zanieczyszczeń hydrosfery, atmosfery wskazuje obszary niedoboru wody na świecie na podstawie mapy tematycznej wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lej depresyjny, recykling</i> 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje przestrzenne zróżnicowanie zanieczyszczeń powietrza na świecie na podstawie mapy tematycznej wymienia skutki nadmiernej emisji zanieczyszczeń do atmosfery omawia gospodarowanie zasobami wodnymi podaje przykłady katastrof ekologicznych 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przykłady wpływu działalności gospodarczej człowieka na zmniejszanie się warstwy ozonowej opisuje wpływ działalności gospodarczej człowieka na środowisko proponuje działania człowieka wspomagające racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego wzrost efektu cieplarnianego jest uważany za problem globalny ocenia skutki zmian w środowisku wywołanych kwaśnymi opadami 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia przykłady działań organizacji międzynarodowych i rządów państw podejmowanych w celu redukcji zanieczyszczeń atmosfery proponuje działania zapobiegające morskim katastrofom ekologicznym uzasadnia konieczność ochrony gleb przed degradacją i przedstawia sposoby zapobiegania niszczeniu gleb
34.	Działania na rzecz ochrony środowiska	<ul style="list-style-type: none"> wymienia strategie ochrony środowiska podaje nazwy organizacji zajmujących się ochroną środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje sposoby ratowania środowiska geograficznego podaje przykłady działań wybranych organizacji międzynarodowych zajmujących się ochroną środowiska podaje przykłady rezerwatów biosfery 	<ul style="list-style-type: none"> omawia międzynarodowe inicjatywy w zakresie ochrony środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> wyróżnia i charakteryzuje siedem kategorii obszarów chronionych 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia przykłady działań podejmowanych przez rządy krajów, organizacje międzynarodowe i regionalne w celu rozwiązywania problemów globalnych i lokalnych w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody

B. Poziom rozszerzony

Poziom wymagań

Nr	Temat lekcji	Konieczny(2)	Podstawowy(3)	Rozszerzający(4)	Dopelniający(5)	Wykraczający(6)
I. OBRAZ ZIEMI						
1.	Lekcja organizacyjna					
2.	Geografia jako nauka	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>geografia</i>, <i>środowisko geograficzne</i>, <i>epigeosfera</i> • wymienia cele badań geograficznych • wymienia źródła informacji geograficznej 	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> • określa przedmiot badań geografii oraz innych nauk o Ziemi • klasyfikuje nauki geograficzne • wymienia sfery Ziemi oraz określa ich wzajemne oddziaływanie • wymienia i klasyfikuje pośrednie i bezpośrednie źródła informacji geograficznej 	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje interdyscyplinarny charakter nauk geograficznych • odróżnia przedmiot badań geografii fizycznej i społeczno-ekonomicznej oraz ogólnej i regionalnej • podaje przykłady związków geografii z innymi naukami • wymienia sposoby pozyskiwania i przetwarzania informacji geograficznej 	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady praktycznego zastosowania wiedzy geograficznej • ocenia wiarygodność i przydatność źródeł wiedzy geograficznej 	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę systemu informacji geograficznej (GIS) w gromadzeniu, przetwarzaniu i analizowaniu danych
3.	Kształt i rozmiary Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia poglądy na kształt Ziemi w starożytnej Grecji i Babilonii • podaje ważniejsze wymiary Ziemi • posługuje się definicjami szerokości geograficznej i długości geograficznej 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia dowody na kulistość Ziemi • wyjaśnia znaczenie terminu <i>elipsoida obrotowa</i> • wyjaśnia różnicę między długością promienia równikowego a długością promienia biegunowego • odczytuje współrzędne geograficzne wybranych punktów 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje dawne i współczesne metody pomiarowe stosowane do określania wymiarów Ziemi • odróżnia elipsoidę od geoidy • oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową obiektów w stopniach i kilometrach 	<ul style="list-style-type: none"> • oblicza obwód Ziemi metodą Eratostenesa • wymienia przykłady zastosowań współrzędnych geograficznych praktyce 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia i opisuje metody pomiarów geodezyjnych

4.	Mapa jako obraz Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kartografia, mapa, skala mapy</i> • wymienia rodzaje skal 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnice między mapą a planem • wymienia funkcje mapy • klasyfikuje mapy ze względu na różne kryteria • przelicza skalę liczbową na mianowaną • oblicza odległość rzeczywistą na podstawie skali mapy 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zasady generalizacji mapy • rozpoznaje poszczególne rodzaje map • porównuje i szereguje różne rodzaje skal • oblicza skalę mapy, znając wymiary obiektów geograficznych na mapie i w rzeczywistości 	<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się skalą połową do obliczania powierzchni • wymienia przykłady zastosowania map o różnej treści, szczegółowości i skali • analizuje mapy w różnej skali pod kątem stopnia generalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystuje skalę do rozwiązywania zadań matematyczno-geograficznych • kreśli plan najbliższej okolicy
5.	Odwzorowania kartograficzne	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnicę między siatką geograficzną a kartograficzną • wymienia rodzaje odwzorowań klasycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zalety i wady globusa z punktu widzenia jego zastosowania • wymienia na podstawie mapy i schematów rodzaje siatek kartograficznych • wymienia rodzaje zniekształceń 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje różne rodzaje siatek kartograficznych i zna kryteria ich podziału • rozpoznaje najczęściej stosowane siatki kartograficzne na podstawie układu równoleżników i południków • wymienia różne typy rzutów kartograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zastosowanie poszczególnych siatek kartograficznych w praktyce • wyjaśnia sposób tworzenia różnych odwzorowań kartograficznych • wyjaśnia, dlaczego na siatkach kartograficznych występują zniekształcenia 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jakim celu stosuje się różne odwzorowania kartograficzne
6.	Przedstawianie zjawisk na mapach	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia metody przedstawienia rzeźby terenu na mapach • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>poziomica, izolinia, sygnatura</i> • dokonuje podziału metod prezentacji zjawisk na mapach na jakościowe i ilościowe 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje ilościowe i jakościowe metody prezentacji zjawisk na mapach • wyszukuje w atlasie przykłady różnych graficznych metod prezentacji zjawisk geograficznych na mapach 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady zastosowania ilościowych i jakościowych metod prezentacji na mapach • dobiera właściwą metodę do zaprezentowania zjawiska na mapie • wyjaśnia różnicę między kartogramem a kartodiagramem 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje ilościowe i jakościowe metody prezentacji zjawisk na mapach • wyjaśnia, na czym polega metoda interpolacji połowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wykonuje prostą interpolację • podaje przykłady praktycznego zastosowania cyfrowej metody prezentacji zjawisk GIS

7.	Inne sposoby prezentacji danych o przestrzeni geograficznej	<ul style="list-style-type: none"> wymienia sposoby prezentacji geograficznej odczytuje informacje ze szkicu terenu wymienia różnice między wykresem a diagramem 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje diagramów słupkowych odczytuje dane statystyczne z wykresów słupkowych, liniowych oraz diagramów kołowych odczytuje dane z tabel statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia specyfikę diagramu złożonego interpretuje zjawiska geograficzne przedstawione na wykresach i diagramach podaje przykłady wykorzystania diagramów strukturalnych 	<ul style="list-style-type: none"> dobiera typ wykresu do prezentacji elementów środowiska przyrodniczego i pozaprzyrodniczego formułuje prawidłowości dotyczące różnych zjawisk i procesów na podstawie danych z tabeli statystycznej analizuje dane statystyczne przedstawione w tabelach, na wykresach i diagramach 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia dane liczbowe za pomocą różnych rodzajów wykresów i diagramów
8.	Interpretacja mapy samochodowej	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy mapy samochodowej czyta legendę mapy samochodowej 	<ul style="list-style-type: none"> posługuje się kierunkami na mapie samochodowej posługuje się numerami dróg na mapie samochodowej oblicza czas przejazdu między wybranymi obiektami na podstawie mapy samochodowej 	<ul style="list-style-type: none"> wyznacza i opisuje trasę przejazdu między wybranymi miejscowościami na podstawie mapy samochodowej oblicza odległość wzdłuż dróg na podstawie kilometrażu 	<ul style="list-style-type: none"> omawia sposób funkcjonowania systemu nawigacji satelitarnej GPS odczytuje i interpretuje informacje o infrastrukturze drogowej 	<ul style="list-style-type: none"> odczytuje i interpretuje treść mapy samochodowej
9.	Odczytywanie treści mapy turystyczno-topograficznej	<ul style="list-style-type: none"> potrafi wyznaczyć kierunki na mapie topograficznej wymienia cechy mapy topograficznej czyta legendę mapy topograficznej 	<ul style="list-style-type: none"> posługuje się numerami dróg na mapie topograficznej rozpoznaje na mapie topograficznej obiekty na podstawie legendy i opisu odczytuje rzeźbę terenu na podstawie mapy topograficznej oblicza wysokość względną odczytuje wysokość bezwzględną 	<ul style="list-style-type: none"> oblicza odległość na podstawie skali mapy kreśli profil hipsometryczny oblicza średnie nachylenie terenu 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje układ sieci hydrograficznej na podstawie mapy wykorzystuje w praktyce znajomość metod prezentacji informacji geograficznej oblicza powierzchnię na podstawie skali mapy topograficznej 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje projekt zagospodarowania obszaru podaje przykłady wykorzystania mapy topograficznej

10.	Interpretacja treści i wykorzystanie map turystyczno-topograficznych	<ul style="list-style-type: none"> wymienia informacje prezentowane na mapach turystycznych wymienia cechy mapy turystycznej czyta legendę mapy turystycznej 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia różnice pomiędzy mapą topograficzną a turystyczną wyjaśnia, że mapa turystyczna jest ważnym źródłem wiedzy o danym regionie odczytuje rzeźbę terenu na podstawie mapy turystycznej 	<ul style="list-style-type: none"> oblicza odległość na podstawie skali mapy oblicza czas pieszej wędrówki między wybranymi obiektami na podstawie mapy turystyczno-topograficznej 	<ul style="list-style-type: none"> potrafi orientować mapę w terenie wykorzystuje system nawigacji satelitarnej GPS do określania położenia ocenia trudność szlaków turystycznych, uwzględniając rzeźbę powierzchni 	<ul style="list-style-type: none"> planuje trasę wycieczki na podstawie mapy turystycznej wyciąga wnioski na podstawie analizy treści mapy turystycznej
11./12. Powtórzenie i sprawdzenie wiadomości z rozdziału <i>Obraz Ziemi</i>						
II. ZIEMIA WE WSZECHŚWIECIE						
13.	Wszechświat	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wszechświat, kosmos, galaktyka, ciało niebieskie, gwiazda, planeta</i> wymienia jednostki odległości: <i>jednostkę astronomiczną, rok świetlny, parsek</i> omawia założenia teorii geocentrycznej i heliocentrycznej 	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> przedstawia teorie powstania wszechświata porównuje odległości we wszechświecie wymienia typy galaktyk we wszechświecie 	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> opisuje na podstawie schematu położenie Ziemi we wszechświecie opisuje budowę Drogi Mlecznej wyjaśnia etapy ewolucji gwiazd 	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> opisuje cechy budowy wszechświata oraz określa położenie różnych ciał niebieskich we wszechświecie 	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> określa wpływ badań kosmosu na kształtowanie się poglądów dotyczących Ziemi i innych ciał niebieskich
14.	Układ Słoneczny	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> wymienia ciała niebieskie tworzące Układ Słoneczny podaje różnice między planetą a gwiazdą wymienia planety wg kolejności w Układzie Słonecznym wymienia nazwy planet 	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> opisuje budowę Układu Słonecznego charakteryzuje ciała niebieskie tworzące Układ Słoneczny porównuje planety grupy ziemskiej z planetami olbrzymami charakteryzuje mniejsze 	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> porównuje na podstawie danych cechy planet Układu Słonecznego wskazuje zależność między oddaleniem planet od Słońca a ich prędkością na orbicie opisuje cechy Ziemi na tle innych planet Układu Słonecznego 	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> prezentuje współczesne poglądy na rozwój Układu Słonecznego opisuje etapy powstawania Ziemi 	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> formułuje zależności zachodzące między Słońcem a planetami Układu Słonecznego

		grupy ziemskiej i planet olbrzymów	ciała niebieskie Układu Słonecznego			
15.	Ruch obiegowy Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe cechy ruchu obiegowego Ziemi wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ekliptyka</i>, <i>peryhelium</i>, <i>aphelium</i>, <i>górowanie Słońca</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia na podstawie schematu układ horyzontalny omawia na podstawie schematu obieg Ziemi dookoła Słońca podaje czas obiegu Ziemi wokół Słońca wymienia różnice między rokiem przestępnym a zwykłym podaje, w jakich dniach Słońce góruje w zenicie na równiku, zwrotniku Raka i zwrotniku Koziorożca 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje na podstawie schematu różnicowanie oświetlenia Ziemi w różnych porach roku wyjaśnia przyczyny występowania dnia polarnego i nocy polarnej podaje czas trwania dnia i nocy na różnych szerokościach geograficznych w dniach równonocny i przesileń omawia na podstawie schematu zaćmienie Słońca i zaćmienie Księżyca 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny występowania pór roku na Ziemi wskazuje konsekwencje ruchu obiegowego Ziemi wyjaśnia przyczynę zaćmienia Słońca i zaćmienia Księżyca 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zależność między widowym ruchem Słońca na tle gwiazdozbiorów a ruchem obiegowym Ziemi opisuje zjawisko precesji osi Ziemi
16.	Strefy oświetlenia Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy astronomicznych pór roku na półkuli północnej i południowej oraz dni, w których się rozpoczynają wymienia granice stref oświetlenia Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia strefy oświetlenia Ziemi i wskazuje na mapie wyjaśnia kryteria wydzielenia stref oświetlenia Ziemi wymienia konsekwencje przyrodnicze występowania stref oświetlenia Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje różnice między astronomicznymi, kalendarzowymi i klimatycznymi porami roku wykazuje zależność między ilością energii docierającej do powierzchni Ziemi a wysokością Słońca nad horyzontem porównuje pozorną wędrówkę Słońca nad widnokresem w ciągu doby w różnych porach roku oblicza wysokość górowania Słońca nad widnokresem w różnych szerokościach geograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> oblicza szerokość geograficzną dowolnego punktu na powierzchni Ziemi na podstawie wysokości górowania Słońca w dniach równonocny i przesileń 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje przykłady wpływu zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku na życie i działalność człowieka
17.	Ruch obrotowy Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ruch obrotowy</i>, <i>doba</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia cechy ruchu obrotowego Ziemi omawia różnicę między 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia konsekwencje ruchu obrotowego Ziemi wymienia dowody ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje działanie siły odśrodkowej i siły Coriolisa wyjaśnia zjawisko faz 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje skutki występowania siły Coriolisa dla środowiska

		<ul style="list-style-type: none"> • podaje kierunek i czas obrotu Ziemi wokół własnej osi 	<p>dobą gwiazdową a dobą słoneczną</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia prędkość kątową i liniową • objaśnia zjawisko wschodu i zachodu Słońca 	obrotowego	Księżycy	przyrodniczego
18.	Rachuba czasu na Ziemi – czas słoneczny	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>czas słoneczny</i> • omawia dawny i współczesny podział jednostek czasu 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania czasu na Ziemi • oblicza czas słoneczny 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zależność czasu słonecznego od długości geograficznej • oblicza długość geograficzną danego miejsca na podstawie czasu słonecznego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zależność pomiędzy kierunkiem obrotu Ziemi w ruchu dookoła własnej osi a zmianą czasu 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przykłady wpływu różnic czasu słonecznego na życie i działalność człowieka
19.	Czas strefowy i urzędowy	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>czas uniwersalny, czas strefowy, czas urzędowy</i> • wskazuje na mapie międzynarodową linię zmiany daty 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia czas strefowy • określa znaczenie czasu uniwersalnego (UTC) • podaje nazwy europejskich stref czasu • wymienia różnicę między kalendarzem juliańskim a gregoriańskim 	<ul style="list-style-type: none"> • określa czas lokalny za pomocą mapy stref czasowych • wyjaśnia przyczyny wprowadzenia stref czasowych i czasu urzędowego na Ziemi oraz granicy zmiany daty • posługuje się mapą stref czasowych do określenia różnicy czasu strefowego 	<ul style="list-style-type: none"> • przelicza czas słoneczny na czas uniwersalny i strefowy • wyjaśnia różnicę między czasem letnim a zimowym • wyjaśnia skutki wprowadzenia czasu strefowego i urzędowego na Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przykłady wpływu różnic czasu strefowego na życie i działalność człowieka
20./21.	Powtórzenie i sprawdzenie wiadomości z rozdziału <i>Ziemia we wszechświecie</i>					
III. ATMOSFERA						
22.	Skład i budowa atmosfery	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>atmosfera, aerozole atmosferyczne, magnetosfera</i> • określa skład chemiczny atmosfery • odróżnia składniki stałe od składników 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pochodzenie aerozoli atmosferycznych • podaje najważniejsze cechy poszczególnych warstw atmosfery 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pochodzenie atmosfery Ziemi • porównuje cechy poszczególnych warstw atmosfery • omawia zmiany temperatury powietrza w profilu pionowym atmosfery 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia ochronne znaczenie atmosfery dla życia na Ziemi • wyjaśnia znaczenie magnetosfery • wyjaśnia przyczyny powstawania zorzy polarnej 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje i podaje przykłady oddziaływania promieniowania kosmicznego na środowisko geograficzne Ziemi

		<p>zmiennych atmosfery</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy poszczególnych warstw atmosfery 		<ul style="list-style-type: none"> omawia cechy pola magnetycznego Ziemi 		
23.	Obieg ciepła	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje promieniowania wymienia źródła ciepła na Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie promieniowania całkowitego omawia bilans promieniowania na podstawie schematu wymienia i wskazuje na mapie obszary o dodatnim i ujemnym saldzie bilansu promieniowania wyjaśnia znaczenie terminów: <i>albedo</i>, <i>turbulencja</i>, <i>konwekcja</i>, <i>radiacja</i>, <i>adwekcja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia sposoby wymiany ciepła w atmosferze wykazuje zależność między ilością energii docierającej do powierzchni Ziemi a wysokością Słońca nad horyzontem 	<ul style="list-style-type: none"> omawia bilans promieniowania Ziemi omawia wpływ zachmurzenia na temperaturę powietrza omawia zmiany wartości ciśnienia i zawartości ozonu w profilu pionowym atmosfery 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jaki sposób aerozole znajdujące się w atmosferze wpływają na wielkość promieniowania bezpośredniego i rozproszonego
24.	Czynniki kształtujące rozkład temperatury	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>temperatura powietrza</i>, <i>izoterma</i> wymienia rodzaje skal, w których dokonuje się pomiarów temperatury powietrza porównuje temperaturę powietrza w różnych skalach wymienia czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje na podstawie wykresów i map zróżnicowanie temperatury powietrza w troposferze opisuje czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza oblicza średnią dobową temperaturę powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje rozkład temperatury powietrza w poszczególnych porach roku na półkuli północnej i południowej wyjaśnia wpływ rzeźby terenu na nasłonecznienie i temperaturę powietrza charakteryzuje na podstawie mapy roczne amplitudy temperatury powietrza na Ziemi oblicza średnią roczną i roczną amplitudę temperatury powietrza wykazuje przyczyny zróżnicowania średniej rocznej temperatury powietrza na Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek między strefami termicznymi a strefami oświetlenia Ziemi wskazuje na podstawie mapy przyczyny nierównomiernego rozkładu temperatury powietrza na Ziemi oblicza temperaturę powietrza na różnych wysokościach na podstawie gradientu termicznego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zjawisko inwersji termicznej opisuje przykłady wpływu temperatury powietrza na życie i działalność człowieka

25.	Ruchy powietrza atmosferycznego	<ul style="list-style-type: none"> wymienia jednostki ciśnienia atmosferycznego i przyrządy do jego pomiaru wyróżnia podstawowe układy baryczne odczytuje z mapy izobar wartość ciśnienia atmosferycznego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia na podstawie schematu przyczyny powstawania ośrodków barycznych wskazuje strefy podwyższonego i obniżonego ciśnienia na kuli ziemskiej 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zależność ciśnienia atmosferycznego od temperatury powietrza omawia krążenie powietrza w ośrodkach barycznych na półkuli północnej i południowej 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przyczyny ruchu powietrza atmosferycznego omawia na podstawie mapy rozmieszczenie stałych oraz sezonowych wyżów i niżów atmosferycznych na Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega znaczenie ruchu powietrza atmosferycznego dla działalności gospodarczej człowieka
26.	Globalna cyrkulacja atmosfery. Pasaty i monsuny	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pasat</i>, <i>antypasat</i>, <i>monsun</i> wymienia obszary występowania pasatów i monsunów oraz wskazuje je na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia rozmieszczenie stałych ośrodków ciśnienia omawia na podstawie schematu cyrkulację powietrza w strefie międzyzwrotnikowej wyjaśnia mechanizm powstawania pasatów wyjaśnia mechanizm powstawania monsunów 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje cyrkulację powietrza w strefie międzyzwrotnikowej, umiarkowanej i okołobiegunowej wymienia cechy pasatów podaje przyczyny cykliczności zmian cyrkulacji monsunowej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia na podstawie schematu globalną cyrkulację powietrza w troposferze wymienia nazwy komórek cyrkulacyjnych, w których obrębie odbywa się ruch mas powietrza wyjaśnia mechanizm powstawania pasatów jako skutek cyrkulacji powietrza w strefie międzyzwrotnikowej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia na przykładach znaczenie pasatów i monsunów dla przebiegu pogody i działalności gospodarczej człowieka
27.	Rodzaje wiatrów lokalnych	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>bryza</i>, <i>fen</i>, <i>wiatr górski</i>, <i>dolinny</i>, <i>bora</i> wymienia wiatry lokalne 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia mechanizm powstawania bryzy wskazuje na mapie obszary występowania wiatrów lokalnych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy wiatrów lokalnych wyjaśnia mechanizm powstawania wiatru fenowego, górskiego, dolinnego i bory podaje lokalne nazwy wiatru fenowego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia genezę wiatrów lokalnych: bryzy, fenu, bory, wiatru górskiego i dolinnego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia wpływ wiatrów lokalnych na środowisko geograficzne
28.	Wilgotność powietrza i opady atmosferyczne	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wilgotność względna</i>, <i>wilgotność bezwzględna</i> wymienia rodzaje opadów i osadów 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia miary wilgotności powietrza opisuje proces kondensacji pary wodnej wyjaśnia proces resublimacji 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia mechanizm powstawania chmur oraz opadów i osadów atmosferycznych wyjaśnia różnicę między mgłą radiacyjną a mgłą 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia etapy powstawania opadu atmosferycznego podaje i omawia różnice między poszczególnymi typami genetycznymi opadów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia powstawanie cienia opadowego i podaje przykłady jego występowania

		<p>atmosferycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • odczytuje z mapy roczne sumy opadów atmosferycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje typy genetyczne opadów atmosferycznych • wymienia obszary o najmniejszych i największych rocznych sumach opadów i wskazuje je na mapie 	<p>adwekcyjną</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia typy genetyczne chmur • wyjaśnia przyczyny nierównomiernego rozkładu opadów atmosferycznych na Ziemi 		
29.	Masy powietrza i fronty atmosferyczne	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>masy powietrza, front atmosferyczny, front zokludowany, strefa frontalna</i> • wymienia rodzaje mas powietrza i rodzaje frontów atmosferycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia kryteria podziału i podaje cechy mas powietrza • omawia rozmieszczenie mas powietrza i frontów atmosferycznych na kuli ziemskiej oraz wskazuje je na mapie • odróżnia na podstawie schematu front chłodny od ciepłego 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje przebieg zjawisk atmosferycznych w strefie frontu ciepłego i zimnego • opisuje zjawisko okluzji 	<ul style="list-style-type: none"> • przewiduje skutki przemieszczania się różnych frontów atmosferycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • przewiduje nadejście frontu atmosferycznego na podstawie obserwacji zjawisk meteorologicznych
30.	Prognozowanie pogody	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia elementy meteorologiczne pogody 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia metody badań meteorologicznych • odczytuje informacje z mapy synoptycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność prognozowania pogody • dostrzega potrzebę dokonywania pomiarów i obserwacji elementów meteorologicznych z wykorzystaniem nowoczesnych technik do prognozowania pogody • wyjaśnia przyczyny regionalnego zróżnicowania zjawisk pogodowych na Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> • przewiduje pogodę na podstawie danych synoptycznych • przygotowuje krótkoterminową prognozę pogody na podstawie mapy synoptycznej oraz obserwacji i pomiarów meteorologicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje na przykładach wpływ pogody na życie i działalność gospodarczą człowieka
31./32.	Klimaty kuli ziemskiej	<ul style="list-style-type: none"> • odróżnia klimat od pogody • wymienia składniki klimatu • wymienia czynniki 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje czynniki klimatyczne • wskazuje na mapie główne strefy klimatyczne świata • odczytuje z klimatogramów 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje wpływ czynników na procesy klimatotwórcze • rozpoznaje typ klimatu na podstawie jego opisu • wyjaśnia strefowość 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje typy klimatów na podstawie klimatogramów i mapy klimatycznej • uzasadnia zasięg 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje klimatogramy charakterystyczne dla różnych typów klimatu • wykazuje związek między działalnością człowieka

		klimatotwórcze • wymienia strefy klimatyczne	wartość temperatury powietrza i opadów • wykazuje różnice między klimatem morskim a klimatem kontynentalnym	klimatyczną na Ziemi • wyróżnia klimaty astrefowe i podaje ich przykłady • opisuje cechy klimatów lokalnych (miejska wyspa ciepła)	występowania stref klimatycznych i typów klimatu na Ziemi • opisuje piętrowość klimatyczną w górach	a klimatem lokalnym (miejscowym)
33.	Zmiany atmosfery i klimatu	• wymienia efekty zmian zachodzących w atmosferze • wymienia nazwy gazów przyczyniających się do powstawania efektu cieplarnianego	• omawia na podstawie schematu mechanizm efektu cieplarnianego • analizuje na podstawie wykresu zmiany średniej rocznej temperatury powietrza na świecie • wyjaśnia znaczenie gazów cieplarnianych	• wyjaśnia przyczyny zmian klimatu na Ziemi • wymienia skutki powstawania dziury ozonowej	• wyjaśnia znaczenie ozonofery dla życia ludzi na Ziemi • opisuje skutki globalnych zmian klimatu	• proponuje działania ograniczające wpływ człowieka na zmiany atmosfery i klimatu
34.	Ekstremalne zjawiska atmosferyczne i ich skutki	• wymienia niebezpieczne zjawiska meteorologiczne • wskazuje na mapie obszary występowania ekstremalnych zjawisk atmosferycznych	• klasyfikuje na podstawie tabeli tornado ze względu na poziom ich intensywności • podaje przyczyny występowania susz • wymienia obszary zagrożone pustynnieniem	• wyjaśnia przyczyny powstawania ekstremalnych zjawisk i anomalii pogodowych na Ziemi • omawia budowę cyklonu tropikalnego • wymienia lokalne nazwy cyklonów tropikalnych	• podaje przykłady skutków ekstremalnych zjawisk atmosferycznych • podaje skutki występowania susz	• podaje działania podejmowane przez człowieka w celu zmniejszenia ekstremalnych zjawisk i anomalii pogodowych
35./36.	Powtórzenie i sprawdzenie wiadomości z rozdziału <i>Atmosfera</i>					
IV. HYDROSFERA						
37.	Cykl hydrologiczny	Uczeń poprawnie: • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>hydrosfera, mały obieg wody, duży obieg wody, retencja</i> • analizuje dane liczbowe dotyczące zasobów wodnych kuli ziemskiej	Uczeń poprawnie: • analizuje zasoby wodne w przyrodzie na podstawie wykresu • wymienia elementy składowe cyklu hydrologicznego • omawia fizyczne i	Uczeń poprawnie: • omawia teorię powstania hydrosfery • wyjaśnia wpływ energii słonecznej i siły ciężkości na obieg wody w przyrodzie • analizuje schemat cyklu hydrologicznego	Uczeń poprawnie: • omawia cechy cyklu hydrologicznego w różnych warunkach klimatycznych • omawia rolę retencji w cyklu hydrologicznym • przedstawia bilans wodny i jego zróżnicowanie	Uczeń poprawnie: • analizuje przyczyny zróżnicowania elementów bilansu wodnego w poszczególnych strefach klimatycznych • wykazuje znaczenie wody dla funkcjonowania systemu przyrodniczego Ziemi

		<ul style="list-style-type: none"> wymienia składniki bilansu wodnego 	<p>chemiczne właściwości wody</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje na podstawie mapy regionalne zróżnicowanie bilansu wodnego 		<p>w poszczególnych strefach klimatycznych</p>	
38.	Oceany i morza	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>morze, zlewisko mórz, zatoka, cieśnina</i> wymienia zasoby wodne wszechoceanu przedstawia podział wszechoceanu na mapie świata 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia typy mórz i wskazuje ich przykłady na mapie opisuje na podstawie schematu skład chemiczny wody morskiej omawia na podstawie mapy zasolenie powierzchniowej warstwy wód oceanicznych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny zróżnicowania zasolenia wody morskiej opisuje zróżnicowanie termiki przypowierzchniowych wód oceanicznych 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje pionowy rozkład temperatury i zasolenia wybranych mórz wyjaśnia przyczyny zróżnicowania gęstości wody morskiej 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność ochrony wód morskich ocenia wpływ człowieka na ekosystemy mórz i oceanów
39.	Dynamika oceanów – prądy morskie, falowanie	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje ruchów wody morskiej wymienia rodzaje prądów morskich i podaje ich przykłady wskazuje na mapie obszary występowania tsunami 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia źródła energii powodujące ruch wód morskich wyjaśnia przyczyny powstawania prądów morskich opisuje na podstawie mapy rozkład prądów morskich na świecie omawia przyczyny falowania wód morskich 	<ul style="list-style-type: none"> objaśnia wpływ prądów morskich na warunki klimatyczne objaśnia mechanizm powstawania falowania wiatrowego 	<ul style="list-style-type: none"> objaśnia mechanizm powstawania i układu powierzchniowych prądów morskich omawia mechanizm powstania i skutki tsunami podaje przykłady niszczącej działalności fal morskich – sztormowych i tsunami 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje możliwości gospodarczego wykorzystania oceanów charakteryzuje wpływ poszczególnych ruchów wody morskiej na warunki klimatyczne i gospodarkę podaje przyczyny i skutki zjawiska EL Niño
40	Dynamika oceanów – pływy morskie, sejsze, upwelling	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje pływów morskich wymienia obszary o największych pływach podaje rozmiary przyływów w otwartych oceanach i zatokach morskich 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny i skutki pływów morskich 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny powstawania sejszy omawia na podstawie schematu mechanizm powstawania sejszy 	<ul style="list-style-type: none"> objaśnia mechanizm powstawania upwellingu i downwellingu 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia wpływ upwellingu i downwellingu na środowisko życia wybrzeży
41.	Zróżnicowanie sieci rzecznej	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>system rzeczny, dorzecze, dział</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje na podstawie schematu system rzeczny wraz z dorzeczem 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje związki między warunkami klimatycznymi a występowaniem rzek na 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny i skutki powodzi wyjaśnia krajobrazowe 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje na przykładach następstwa nieracjonalnej gospodarki wodnej

	na Ziemi	<p>wodny</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje rzek wskazuje na mapie wybrane rzeki świata wskazuje na mapie świata obszary bezodpływowe oraz pozbawione rzek 	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia rzekę stałą od rzeki okresowej i epizodycznej wymienia czynniki wpływające na poziom wody w rzece wyjaśnia różnicę między wezbraniem a powodzią 	Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> opisuje na podstawie mapy rozmieszczenie wód powierzchniowych na Ziemi 	i gospodarcze funkcje rzek	w wybranych regionach
42.	Ustroje rzeczne	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminu <i>ustrój rzeczny (reżim)</i> wymienia rodzaje ustrojów rzecznych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje zasilania rzek opisuje ustroje złożone i podaje przykłady rzek o tych ustrojach 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje cechy ustrojów rzecznych rozpoznaje cechy ustrojów rzecznych klasyfikuje rzeki do odpowiedniego typu ustroju na podstawie wielkości przepływów 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje wykresy stanów wód i przepływów wybranych rzek podaje przyczyny najwyższych przepływów wybranych rzek 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje związki między warunkami klimatycznymi a typami ustrojów rzecznych ocenia wpływ różnych czynników na reżim rzeczny 	
43.	Jeziora	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>jeziorno, misa jeziorna</i> wymienia kryteria klasyfikacji jezior wymienia najgłębsze i największe jeziora na świecie oraz wskazuje je na mapie wskazuje na mapie główne typy jezior 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki warunkujące powstawanie jezior klasyfikuje jeziora wg pochodzenia misy jeziornej i żyzności oraz wskazuje je na mapie wymienia funkcje sztucznych zbiorników 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje typy genetyczne jezior oraz wskazuje ich przykłady na mapie opisuje etapy zarastania jezior (sukcesji) opisuje warunki powstawania i występowania bagien i torfowisk 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje związki między warunkami klimatycznymi a występowaniem jezior na Ziemi czyta plany batymetryczne wybranych jezior 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia krajobrazowe i gospodarcze funkcje jezior 	
44.	Lodowce górskie	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lodowiec górski, firn, pole firnowe, granica wiecznego śniegu, jezior lodowcowy, wieloletnia zmarzlina</i> wymienia typy lodowców górskich wskazuje na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki warunkujące powstawanie lodowców górskich omawia na podstawie schematu przebieg granicy wiecznego śniegu na kuli ziemskiej na różnych szerokościach geograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny występowania granicy wiecznego śniegu na różnej wysokości charakteryzuje wybrane typy lodowców górskich opisuje ruch lodu lodowcowego 	<ul style="list-style-type: none"> klasyfikuje typy lodowców górskich ze względu na wielkość i warunki orograficzne ich powstawania 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wpływ zmian klimatycznych na zmiany zasięgu obszarów współcześnie zlodzonych 	

		przykłady obszarów występowania lodowców górskich	<ul style="list-style-type: none"> • omawia na podstawie schematu budowę lodowca górskiego 			
45.	Lądolody i wieloletnia zmarzlina	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lądolód, wieloletnia zmarzlina, pak lodowy, soliflukcja</i> • wskazuje na mapie świata obszary występowania lądolodów 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia warunki powstawania lądolodów • wymienia obszary występowania wieloletniej zmarzliny • opisuje powstawanie barier lodowych • wyjaśnia zjawisko cielenia się lodowca 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje uwarunkowania rozwoju pokryw lodowych na Ziemi • opisuje cechy lądolodu antarktycznego i lądolodu grenlandzkiego • omawia warunki powstawania wieloletniej zmarzliny 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapach zasięg obszarów współcześnie zlodzonych i ocenia wpływ zmiany klimatycznych na zmiany zasięgu tych obszarów • omawia proces powstawania bariery lodowej i góry lodowej • analizuje przekrój przez strefę wieloletniej zmarzliny • wskazuje na mapie świata obszary występowania wieloletniej zmarzliny 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wpływ występowania wieloletniej zmarzliny na działalność człowieka i zagospodarowanie obszarów
46.	Wody podziemne	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>warstwa wodonośna, zwierciadło wód podziemnych, strefa aeracji, strefa saturacji, infiltracja</i> • klasyfikuje wody podziemne według różnych kryteriów • wymienia na podstawie schematu poszczególne poziomy wód podziemnych • wymienia kryteria podziału źródeł 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje poszczególne poziomy wód podziemnych • wyjaśnia na podstawie schematu powstawanie wód artezyjskich i subartezyjskich • wskazuje na mapie obszary występowania wód artezyjskich i subartezyjskich, wód termalnych i gejzerów • wymienia rodzaje źródeł 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pochodzenie wód podziemnych • wykazuje zależność cech wód podziemnych od budowy geologicznej • omawia warunki powstawania gejzerów 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia warunki powstania wybranych typów źródeł • omawia zastosowanie wód artezyjskich w gospodarce • wymienia przykłady zastosowań źródeł mineralnych (cieplic) w lecznictwie 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje znaczenie wód podziemnych w życiu i gospodarce człowieka
47./48.	Powtórzenie i sprawdzenie wiadomości z rozdziału <i>Hydrosfera</i>					
V. WNĘTRZE ZIEMI. PROCESY ENDOGENICZNE						

49.	Budowa wnętrza Ziemi	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>litosfera, astenosfera</i> • wymienia główne pierwiastki i minerały budujące skorupę ziemską • wymienia na podstawie schematu warstwy wnętrza Ziemi 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje zmiany temperatury, ciśnienia i gęstości wraz ze wzrostem głębokości • opisuje na podstawie schematu budowę wnętrza Ziemi • wyróżnia powierzchnie nieciągłości 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje wybrane metody badań wnętrza Ziemi • wymienia przykłady zróżnicowania wielkości stopnia geotermicznego na Ziemi • wskazuje różnicę między budową skorupy kontynentalnej a budową skorupy oceanicznej 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oblicza temperaturę wnętrza Ziemi, znając stopień geotermiczny • opisuje właściwości fizyczne wnętrza Ziemi • opisuje skład mineralogiczny skorupy ziemskiej 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje współczesny rozwój poglądów na budowę wnętrza Ziemi
50.	Minerały i skały	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>minerał, skała, magma, metamorfizm, konkrecja</i> • wymienia główne minerały skałotwórcze • podaje różnice między minerałem a skałą • rozpoznaje najpospolitsze skały występujące na Ziemi 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy różniące minerały • opisuje skały o różnej genezie i podaje ich przykłady • wymienia przykłady minerałów i skał będących surowcami mineralnymi • wymienia na podstawie schematu formy skupienia złóż mineralnych • wymienia obszary występowania skał magmowych, osadowych i metamorficznych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje warunki powstawania minerałów • opisuje właściwości wybranych skał • charakteryzuje typy złóż • charakteryzuje rodzaje surowców mineralnych ze względu na pochodzenie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia gospodarcze wykorzystanie skał i minerałów na konkretnych przykładach 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia zmiany środowiska przyrodniczego związane z eksploatacją surowców mineralnych
51.	Odtwarzanie i datowanie dziejów Ziemi	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>geologia historyczna, skamieniałość przewodnia, wiek względny, wiek bezwzględny</i> • wymienia nauki geologii historycznej • wymienia przykłady 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia cele badań geologii historycznej • odróżnia wiek względny od wieku bezwzględnego • wymienia główne jednostki podziału dziejów Ziemi 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje metody określania wieku względnego i bezwzględnego • opisuje tabelę stratygraficzną • wymienia eony, ery, okresy i epoki w dziejach Ziemi • porównuje długość trwania poszczególnych er • wyjaśnia na podstawie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zasady odtwarzania i określania chronologii dziejów Ziemi • wyjaśnia, na czym polega zasada aktualizmu geologicznego • przedstawia na podstawie profilu geologicznego historię geologiczną regionu 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego metodę radiowęglową stosuje się do datowania młodych utworów • analizuje przekrój geologiczny

		skamieniałości przewodnich		schematu powstawanie skamieniałości		
52.	Kronika dziejów Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> odczytuje z tabeli stratygraficznej najważniejsze wydarzenia w dziejach Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje okres geologiczny na podstawie opisu opisuje zmiany klimatu w dziejach Ziemi na podstawie tabeli 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rozwój fauny i flory w dziejach Ziemi rozpoznaje okres geologiczny na podstawie skamieniałości przewodnich omawia najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje zmiany położenia kontynentów w dziejach Ziemi opisuje na podstawie mapy maksymalne zasięgi plejstocenijskich pokryw lodowych na Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje hipotezy tłumaczące przyczyny wielkiego wymierania świata organicznego pod koniec mezozoiku
53.	Tektonika płyt litosfery	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>tektonika</i>, <i>strefa spredingu</i> <i>strefa subdukcji</i>, <i>prądy konwekcyjne</i> rozdziela na schemacie strefy spredingu i subdukcji wskazuje na mapie świata przebieg granic płyt litosfery 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia założenia teorii dryfu kontynentów A. Wegenera przedstawia założenia teorii tektoniki płyt litosfery wymienia i wskazuje na mapie tektonicznej płyty litosfery i grzbiety śródoceaniczne 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny wzajemnego przemieszczania się płyt litosfery i określa kierunek ich ruchu omawia budowę strefy spredingu i strefy subdukcji oraz wymienia procesy w nich zachodzące wskazuje na mapie strefy ryftowe oraz strefy subdukcji i kolizji płyt litosfery wymienia przykłady zbieżnych i rozbieżnych granic płyt litosfery 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia dowody dryfu kontynentów wyjaśnia mechanizm działania prądów konwekcyjnych omawia na podstawie schematu etapy rozwoju ryftu 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zależność między ruchami płyt litosfery a rozmieszczeniem pasm górskich oraz grzbietów śródoceanicznych
54.	Ruchy górotwórcze	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminu <i>procesy endogeniczne</i> wymienia przejawy procesów endogenicznych wymienia nazwy najważniejszych orogenez w dziejach 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia obszary fałdowań kaledońskich, hercyńskich i alpejskich oraz wskazuje je na mapie porównuje na podstawie fotografii cechy gór powstałych w orogenezie kaledońskiej i alpejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje na podstawie mapy tematycznej budowę podstawowych struktur tektonicznych wyjaśnia proces powstawania gór 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zależność między wiekiem orogenez a wysokością gór 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje różnicę w procesach powstawania gór, np. Himalajów i Andów

		Ziemi				
55.	Deformacje tektoniczne i typy genetyczne gór	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>deformacja tektoniczna, uskoki, zrzęby</i> • wymienia typy genetyczne gór 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia elementy fałdu i uskoku • charakteryzuje na podstawie schematu typy genetyczne gór • podaje przykłady gór fałdowych, zrzębowych i wulkanicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnice między górami fałdowymi a górami zrzębowymi • wskazuje na mapie obszary występowania różnych typów gór 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje na podstawie schematu powstawanie podstawowych struktur tektonicznych (intruzji, deformacji ciągłych i nieciągłych) 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje etapy powstawania gór fałdowych i zrzębowych
56.	Plutonizm i wulkanizm	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plutonizm, wulkanizm</i> • wymienia na podstawie schematu typy intruzji magmatycznych • wskazuje na mapie największe wulkany na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przebieg i występowanie zjawisk plutonicznych • wyjaśnia przyczyny zjawisk wulkanicznych • wymienia na podstawie schematu elementy wulkanu • wymienia produkty erupcji wulkanicznych • podaje przykłady obszarów wulkanicznych na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje skutki procesów plutonicznych • charakteryzuje przebieg zjawisk wulkanicznych • klasyfikuje typy wulkanów według różnych kryteriów 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje zależność między budową wulkanu a przebiegiem jego erupcji • opisuje negatywne i pozytywne skutki zjawisk wulkanicznych • opisuje katastrofy wywołane wybuchami wulkanów 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek występowania zjawisk wulkanicznych z przebiegiem granic płyt litosfery • podaje przykłady wykorzystania energii wnętrza Ziemi w gospodarce
57.	Trzęsienia ziemi	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>trzęsienie ziemi, sejsmograf</i> • wymienia rodzaje trzęsień ziemi • wymienia skale opisujące trzęsienia ziemi • wskazuje na mapie obszary występowania trzęsień ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia schemat rozchodzenia się fal sejsmicznych • odróżnia hipocentrum od epicentrum • dokonuje podziału trzęsień ziemi ze względu na genezę • wskazuje na mapie obszary sejsmiczne, pensejsmiczne i asejsmiczne 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny trzęsień ziemi • wyjaśnia przyczyny rozmieszczenia stref sejsmicznych na Ziemi • wskazuje na mapie obszary występowania podstawowych typów trzęsień ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje zależność między ruchami płyt litosfery i trzęsieniami Ziemi • opisuje katastrofy wywołane trzęsieniami ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia sposoby ochrony przed skutkami trzęsień ziemi • ocenia warunki życia i działalności człowieka na obszarach aktywnych sejsmicznie
58.	Ruchy epejrogeniczne oraz izostatyczne	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>transgresja morza, regresja morza, ruchy talasogeniczne</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje podobieństwa i różnice między ruchami epejrogenicznymi a izostatycznymi 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przyczyny procesów epejrogenicznych i izostatycznych • podaje dowody na istnienie 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia na podstawie mapy ruchy izostatyczne na Półwyspie Skandynawskim • opisuje skutki procesów 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie gospodarcze ruchów epejrogenicznych i izostatycznych

		<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie przykłady obszarów objętych ruchami obniżającymi i ruchami wznoszącymi 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i wskazuje na mapie świata obszary poddawane jednocześnie ruchom epejrogenicznym i izostaticznym 	ruchów epejrogenicznych	epejrogenicznych i izostaticznych	
59.	Wielkie formy ukształtowania lądów	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela formy ukształtowania pionowego i poziomego lądów wyjaśnia znaczenie terminów: <i>depresja</i>, <i>kryptodepresja</i> wskazuje na mapie hipsometrycznej niziny, wyżyny i wybrane pasma górskie oraz depresje 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje i podaje przykłady wielkich form ukształtowania powierzchni Ziemi porównuje na podstawie danych statystycznych ukształtowanie powierzchni kontynentów 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje ukształtowanie powierzchni Ziemi jako efekt oddziaływania procesów endogenicznych 	<ul style="list-style-type: none"> kreśli krzywą hipsograficzną wybranego obszaru 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje na przykładach zależność wielkich form rzeźby od budowy skorupy ziemskiej omawia wpływ procesów endogenicznych na budowę geologiczną i ukształtowanie powierzchni Ziemi
60.	Wielkie formy ukształtowania oceanów	<ul style="list-style-type: none"> wyróżnia formy dna oceanicznego odróżnia szelfy od stoków kontynentalnych 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje wielkie formy dna oceanicznego porównuje na podstawie danych statystycznych ukształtowanie głębokościowe oceanów 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie wielkie formy ukształtowania den morskich i oceanicznych wskazuje na mapie rowy oceaniczne 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny powstawania rowów oceanicznych oblicza największą deniwelację na Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> kreśli krzywą batymetryczną
61./62	Powtórzenie i sprawdzenie wiadomości z rozdziału <i>Wnętrze Ziemi. Procesy endogeniczne</i>					
VI. PROCESY EGZOGENICZNE						
63.	Wietrzenie skał	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wietrzenie</i>, <i>zwietrzelina</i> wymienia i rozróżnia rodzaje wietrzenia wymienia produkty wietrzenia wymienia rodzaje wietrzenia fizycznego 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> klasyfikuje procesy egzogeniczne kształtujące powierzchnię Ziemi opisuje typy wietrzenia opisuje etapy wietrzenia mrozowego podaje przykłady skał podlegających intensywnemu wietrzeniu 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje czynniki odpowiedzialne za przebieg wietrzenia chemicznego i biologicznego omawia przebieg procesu wietrzenia charakteryzuje produkty i formy powstałe w wyniku wietrzenia fizycznego 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wykazuje zależność między klimatem a typem wietrzenia podaje przykłady form powstałych wskutek wietrzenia opisuje skutki procesów wietrzenia 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie wietrzenia jako procesu przygotowującego do przekształcenia rzeźby powierzchni Ziemi

			chemicznemu <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie obszary, na których zachodzą intensywne procesy wietrzenia 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje dominujący typ wietrzenia w określonej strefie klimatycznej 		
64.	Ruchy masowe	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>denudacja</i>, <i>ruchy masowe</i>, <i>erozja</i> wymienia podstawowe rodzaje ruchów masowych podaje różnicę między odpadaniem a obrywaniem, osuwaniem a spelzwyaniem 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny powstawania ruchów masowych omawia na podstawie schematów rodzaje ruchów masowych 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje wpływ budowy geologicznej danego obszaru na grawitacyjne ruchy masowe wyjaśnia przyczyny powstawania spływów błotnych i ziemnych 	<ul style="list-style-type: none"> podaje konsekwencje ruchów masowych wykazuje na przykładach zależność ruchów masowych od rzeźby terenu, klimatu i warunków wodnych 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje wpływ działalności człowieka na intensywność ruchów masowych
65.	Procesy krasowe	<ul style="list-style-type: none"> wymienia skały rozpuszczalne przez wodę wyjaśnia znaczenie terminu <i>krasowienie</i> wymienia formy krasu powierzchniowego i podziemnego 	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia formy krasu powierzchniowego i podziemnego wymienia i rozpoznaje formy szaty naciekowej w jaskini wskazuje na mapie świata i Europy obszary krasowe 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje czynniki, które wpływają na przebieg zjawisk krasowych wymienia etapy rozwoju form krasu powierzchniowego odróżnia wywierzynisko od ponoru wyjaśnia proces powstawania jaskiń 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje wpływ procesów krasowych na rzeźbę obszarów zbudowanych ze skał węglanowych 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje zagrożenia występujące w jaskiniach wywołane działalnością człowieka
66.	Rzeźbotwórcza działalność rzek	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>erozja wgłębna</i>, <i>erozja wsteczna</i>, <i>erozja boczna</i>, <i>akumulacja</i> wymienia czynniki wpływające na tempo erozji rzecznej wymienia rodzaje erozji rzecznej wymienia elementy doliny rzecznej 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje cechy rzeki w biegu górnym, środkowym i dolnym wymienia przykłady form powstałych w wyniku erozji i akumulacji opisuje na podstawie schematu elementy doliny rzecznej odróżnia terasę zalewową od nadzalewowej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny zróżnicowania procesów rzeźbotwórczych na poszczególnych odcinkach rzeki wyjaśnia na podstawie schematu proces erozji wstecznej omawia na podstawie schematów fazy rozwoju meandrów i starorzeczy wyjaśnia proces 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje przebieg oraz efekty erozyjnej i akumulacyjnej działalności wód płynących oblicza przeciętny spadek rzeki opisuje na podstawie schematu powstawanie teras rzecznych opisuje rzeźbotwórczą działalność wód opadowych (erozja wąwozowa) 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje możliwości zagospodarowania teras zalewowych i nadzalewowych

		<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady rzek o różnych typach ujść 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje ujść rzecznych i wskazuje ich przykłady na mapie 	<p>powstawania delty</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jakich warunkach zachodzi erozja wąwozowa 		
67.	Rzeźbotwórcza działalność lodowców górskich	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe formy powstałe w wyniku działalności lodowca górskiego • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>egzaracja, muton, dolina U-kształtna, cyrk lodowcowy, detrakcja, detersja, dolina zawieszona, wyglądy lodowcowe, kem, oz, drumlin</i> • wymienia rodzaje moren • podaje przykłady lodowców górskich na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • wyróżnia rodzaje rzeźbotwórczej działalności lodowców • dokonuje podziału form rzeźby polodowcowej na formy erozyjne i akumulacyjne • rozróżnia formy powstałe w wyniku działalności lodowców górskich • wyjaśnia powstawanie różnych typów moren 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przebieg niszczącej działalności lodowca górskiego • opisuje na podstawie schematu powstawanie doliny U-kształtnej 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje skutki działalności lodowców górskich 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przebieg erozyjnej i akumulacyjnej działalności lodowców i wymienia formy powstałe w jej wyniku
68.	Rzeźbotwórcza działalność lądolodów i wód polodowcowych	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe formy powstałe w wyniku działalności lądolodu • wskazuje na mapie przykładowe obszary o rzeźbie młodoglacjalnej 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia formy powstałe w wyniku działalności lądolodów • wymienia formy fluwioglacjalne • wymienia przykłady niszczącej i budującej działalności wód polodowcowych 	<ul style="list-style-type: none"> • odróżnia rzeźbę staroglacjalną od młodoglacjalnej • wyjaśnia na podstawie schematu powstawanie sandrów i pradolin • opisuje na podstawie schematu proces powstawania kemów 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje skutki działalności lądolodów • odróżnia skutki działalności lądolodów od skutków działalności lodowców górskich 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia wpływ zlodowaceń na rzeźbę powierzchni Ziemi
69.	Rzeźbotwórcza działalność wiatru	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega erozja eoliczna • wymienia formy powstałe w wyniku niszczącej i budującej działalności wiatru 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki wpływające na siłę transportową wiatru • charakteryzuje niszczącą i budującą działalność wiatru • omawia budowę wydmy 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje warunki sprzyjające rzeźbotwórczej działalności wiatru • wykazuje zależność kształtu wydmy od klimatu • opisuje proces powstawania 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przebieg oraz efekty erozji i akumulacji eolicznej • wymienia zagrożenia dla działalności człowieka spowodowane deflacją oraz niszczeniem skał przez 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia związek między lessami występującymi w Europie a plejstoceńskimi lądolodami

		<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje pustyń i wskazuje ich przykłady na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> parabolicznej i barchanu charakteryzuje typy pustyń i wskazuje ich rozmieszczenie 	<ul style="list-style-type: none"> grzybów skalnych opisuje powstawanie pokryw lessowych i wymienia nazwy obszarów, na których one występują 	<ul style="list-style-type: none"> piasek niesiony wiatrem 	
70.	Rzeźbotwórcza działalność morza	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>abrazja</i>, <i>platforma abrazyjna</i>, <i>nisza abrazyjna</i> wymienia czynniki wpływające na intensywność niszczącej działalności morza 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady niszczącej i budującej działalności fal i prądów morskich wymienia elementy klifu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia na podstawie schematu proces powstawania klifu wyjaśnia proces powstawania mierzei 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje przebieg oraz efekty niszczącej i budującej działalności morza porównuje rzeźbotwórczą działalność morza na wybrzeżu wysokim i płaskim 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady skutków oddziaływania wody morskiej w strefie wybrzeża
71.	Typy wybrzeży morskich	<ul style="list-style-type: none"> wymienia na podstawie mapy podstawowe typy wybrzeży 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje podstawowe typy wybrzeży na mapie i fotografii opisuje typy genetyczne wybrzeży 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje powstawanie atolu porównuje typy wybrzeży 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje wybrzeża powstałe przy udziale organizmów żywych podaje przykłady zagrożeń dla rozwoju raf koralowych na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje rolę wybrzeży w gospodarczej działalności człowieka
72./73.	Powtórzenie i sprawdzenie wiadomości z rozdziału <i>Procesy egzogeniczne</i>					
VII.GLEBY. BIOSFERA						
74.	Powstawanie gleb	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gleba</i>, <i>proces glebotwórczy</i>, <i>poziom glebowy</i>, <i>profil glebowy</i> wymienia czynniki rozwoju gleb wymienia na podstawie schematu poziomy glebowe 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje procesy glebotwórcze charakteryzuje na podstawie schematów profili glebowych najważniejsze poziomy glebowe podaje różnice między żyznością a urodzajnością wymienia przykłady gleb o różnym odczynie pH 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia czynniki glebotwórcze z uwzględnieniem czynników abiotycznych i biotycznych rozdziela główne procesy glebotwórcze opisuje cechy poszczególnych poziomów profilu glebowego 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia wpływ procesu glebotwórczego na żyzność gleb podaje przykłady negatywnego oddziaływania człowieka na urodzajność gleb 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wykazuje ciąg zależności występujących między procesami glebotwórczymi, poziomem glebowym, profilem glebowym a typem gleb

				<ul style="list-style-type: none"> • opisuje kompleksy rolniczej przydatności gleb 		
75.	Typy genetyczne gleb	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe typy gleb • rozróżnia gleby strefowe i astrefowe 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia cechy gleb strefowych, astrefowych i pozastrefowych • opisuje rozmieszczenie głównych typów gleb na podstawie mapy • analizuje wybrane profile glebowe 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia genezę wybranych typów gleb strefowych, astrefowych i pozastrefowych • przyporządkowuje gleby strefowe do stref klimatycznych i roślinnych • przyporządkowuje gleby strefowe do skał podłoża i warunków wodnych 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia przydatność rolniczą gleb strefowych, astrefowych i pozastrefowych • rozpoznaje typy gleb na podstawie opisu i schematu profilu glebowego 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje wpływ czynników antropogenicznych na degradację gleb
76.	Świat roślin	<ul style="list-style-type: none"> • podaje nazwy formacji roślinnych na świecie • wymienia czynniki wpływające na zróżnicowanie szaty roślinnej na Ziemi • wymienia dominujące gatunki roślin w każdej ze stref roślinnych 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje poszczególne formacje roślinne na Ziemi • wskazuje na mapie zasięg występowania głównych stref roślinnych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia związek między strefami klimatu a formacjami roślinnymi • opisuje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia stref roślinnych na Ziemi • charakteryzuje piętrowość roślinną obszarów górskich na Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady przystosowania się roślin do warunków środowiska przyrodniczego • omawia piętra klimatyczno-roślinne na przykładach wybranych gór położonych na różnych szerokościach geograficznych • wyjaśnia zróżnicowanie zbiorowisk roślinnych na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje i opisuje formacje roślinne na różnych kontynentach oraz w określonej części świata • wykazuje związek pomiędzy cechami roślinności a warunkami danego środowiska
77.	Świat zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>fauna</i>, <i>endemit</i> • wymienia i wskazuje na mapie krainy i królestwa zoogeograficzne • wymienia charakterystyczne zwierzęta żyjące w poszczególnych krainach zoogeograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyróżnia krainy i królestwa zoogeograficzne • charakteryzuje wybrane krainy zoogeograficzne • wymienia strefy życia w wodach oraz charakteryzuje jedną z nich 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia geograficzne przyczyny zróżnicowania świata zwierzęcego • wymienia bariery ograniczające rozprzestrzenianie się zwierząt na Ziemi • przyporządkowuje typowe gatunki fauny do poszczególnych krain zoogeograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady przystosowania się zwierząt do warunków środowiska przyrodniczego • opisuje i ocenia warunki życia w poszczególnych strefach mórz i oceanów • charakteryzuje faunę w strefach mórz i oceanów 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje na przykładach zależność świata zwierzęcego od budowy geologicznej, klimatu, warunków wodnych i gleby • wyjaśnia przyczyny występowania endemitów na Ziemi

78.	Strefy krajobrazowe na Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki przyrodnicze i antropogeniczne wpływające na kształtowanie się krajobrazu na Ziemi wymienia strefy krajobrazowe na Ziemi i wskazuje je na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje komponenty środowiska przyrodniczego w strefie krajobrazowej wymienia wybrane parki narodowe w poszczególnych strefach krajobrazowych i wskazuje je na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje cechy środowiska przyrodniczego i formy gospodarowania w poszczególnych strefach krajobrazowych na Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady oddziaływania komponentów środowiska przyrodniczego na człowieka w poszczególnych strefach krajobrazowych wykazuje na podstawie map tematycznych strefowe i astrefowe zróżnicowanie środowiska przyrodniczego Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zależność między środowiskiem przyrodniczym a życiem człowieka charakteryzuje wybrane środowisko strefowe lub astrefowe
79.	Interakcje między poszczególnymi sferami Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> wymienia sfery Ziemi i wskazuje po jednym przykładzie oddziaływań pomiędzy wybranymi sferami podaje przykłady sfer Ziemi kształtowanych przez procesy endogeniczne 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady oddziaływania i wpływu ruchów Ziemi na hydrosferę wyjaśnia powstawanie wiatrołomów w wyniku czynników atmosferycznych omawia wpływ organizmów żywych na hydrosferę omawia i podaje przykłady wpływu obszarów leśnych na klimat lokalny opisuje na przykładach wpływ litosfery na procesy glebotwórcze podaje przykłady wpływu rodzaju podłoża na rzeźbę terenu 	<ul style="list-style-type: none"> omawia efekty działania siły odśrodkowej Ziemi i jej wpływ na litosferę wyjaśnia wpływ ruchów endogenicznych na zmiany linii brzegowej mórz i jezior oraz zmiany biegu rzeki omawia czynniki warunkujące strefowość klimatyczno-roślinno-glebową omawia wpływ biosfery i pedosfery na rozwój procesów stokowych 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje wpływ oddziaływania ciał niebieskich na poszczególne sfery Ziemi ocenia skutki działania atmosfery na rzeźbę terenu wyjaśnia zależność występowania lodowców od warunków klimatycznych i ukształtowania powierzchni podaje przykłady wpływu wielkości opadów atmosferycznych na reżim rzek oraz tempo denudacji 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia na przykładach wpływ różnych typów klimatu na litosferę wykazuje związek sieci hydrograficznej danego obszaru z budową geologiczną analizuje związki między litosferą a czynnikami klimatotwórczymi
80./81	Powtórzenie i sprawdzenie wiadomości z rozdziału <i>Gleby. Biosfera</i>					

Nr	Temat lekcji	Poziom wymagań				
		Konieczny(2)	Podstawowy(3)	Rozszerzający(4)	Dopełniający(5)	Wykraczający(6)
I. Położenie oraz środowisko przyrodnicze Polski						
1.	Lekcja organizacyjna					
2.	Położenie i granice Polski	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski podaje długość granic Polski z poszczególnymi krajami podaje długość linii brzegowej podaje całkowitą długość granic oraz powierzchnię kraju 	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> przedstawia charakterystyczne cechy położenia matematycznego fizycznogeograficznego i geopolitycznego Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej 	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> opisuje główne cechy terytorium i granic Polski na podstawie map: tematycznej i ogólnogeograficznej 	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> ocenia konsekwencje położenia matematycznego, fizycznogeograficznego i geopolitycznego Polski 	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> analizuje zmiany terytorium oraz granic państwa polskiego na przestrzeni dziejów
3.	Dzieje geologiczne obszaru Polski	<ul style="list-style-type: none"> wymienia jednostki tektoniczne Europy wskazuje jednostki tektoniczne Polski na mapie tematycznej podaje przykłady surowców mineralnych występujących w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia budowę geologiczną Polski na tle struktur geologicznych Europy na podstawie mapy geologicznej Europy przedstawia jednostki tektoniczne Polski na podstawie mapy tematycznej omawia występowanie surowców mineralnych na podstawie mapy tematycznej 	<ul style="list-style-type: none"> omawia najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej obszaru Polski omawia budowę geologiczną Karpat Zewnętrznych i Karpat Wewnętrznych na podstawie przekroju geologicznego umieszczonego w podręczniku 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje tabelę stratygraficzną porządkuje chronologicznie wydarzenia z przeszłości geologicznej Polski wyjaśnia, w jakich warunkach geologicznych powstały wybrane surowce mineralne 	<ul style="list-style-type: none"> wyказuje, że położenie geologiczne Polski na kontynencie europejskim jest szczególne
4.	Zlodowacenia w Polsce. Formy i utwory czwartorzędowe	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy zlodowaceń, które wystąpiły na obszarze Polski wskazuje krainy geograficzne objęte zlodowaceniami na mapie ogólnogeograficznej Polski 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przebieg i zasięg zlodowaceń w Polsce na podstawie mapy tematycznej opisuje formy rzeźby młodoglacjalnej podaje przykłady górskich form polodowcowych 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zlodowacenia, które wystąpiły na obszarze Polski przedstawia wpływ zlodowaceń na rzeźbę powierzchni Polski na podstawie mapy w podręczniku wyjaśnia różnicę między krajobrazem staroglacjalnym a młodoglacjalnym 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje działalność rzeźbotwórczą lądolodu i lodowców górskich na obszarze Polski na przykładzie Tatr wyказuje wpływ klimatu peryglacjalnego na rzeźbę Polski 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega strefowość form polodowcowych w północnej i środkowej Polsce
5.	Cechy rzeźby	<ul style="list-style-type: none"> wymienia pasy rzeźby terenu charakterystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia czynniki kształtujące rzeźbę powierzchni Polski 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia charakterystyczne cechy ukształtowania 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje ukształtowanie pionowe powierzchni kraju 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje ukształtowanie powierzchni Polski

	powierzchni Polski	dla powierzchni Polski <ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki kształtujące rzeźbę terenu Polski 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje pasy rzeźby terenu 	powierzchni Polski i ich wpływ na inne komponenty środowiska przyrodniczego na podstawie mapy ogólnogeograficznej	na podstawie krzywej hipsograficznej <ul style="list-style-type: none"> wykazuje wpływ głównych orogenez i zlodowaceń na ukształtowanie powierzchni kraju 	z ukształtowaniem innych krajów europejskich
6.	Klimat Polski	<ul style="list-style-type: none"> wyróżnia astronomiczne, kalendarzowe i termiczne pory roku wymienia czynniki kształtujące klimat Polski odczytuje dane z klimatogramów 	<ul style="list-style-type: none"> podaje cechy klimatu Polski na podstawie map tematycznych wyróżnia masy kształtujące pogodę w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje regionalne zróżnicowanie temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w Polsce na podstawie danych liczbowych i map klimatycznych charakteryzuje klimat Polski na podstawie danych liczbowych i map klimatycznych 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje wpływ poszczególnych geograficznych czynników klimatotwórczych na klimat w Polsce charakteryzuje rodzaje wiatrów występujących w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje gospodarcze skutki ekstremalnych zjawisk atmosferycznych podaje przyczyny regionalnego zróżnicowania klimatu w Polsce ocenia gospodarcze konsekwencje zróżnicowania długości okresu wegetacyjnego w Polsce
7.	Bilans wodny Polski. Sieć rzeczna	<ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy bilansu wodnego na podstawie schematu wymienia najważniejsze elementy systemu rzecznoego Polski wymienia regiony narażone na częste powodzie wskazuje największe rzeki Polski na mapie ogólnogeograficznej 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia cechy sieci rzecznej Polski i wyjaśnia jej zróżnicowanie na podstawie map tematycznych charakteryzuje największe rzeki Polski na podstawie dostępnych źródeł omawia znaczenie gospodarcze polskich rzek 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje składowe bilansu wodnego Polski w roku hydrologicznym opisuje rozmieszczenie zlewk i dorzeczy na obszarze Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej omawia cechy reżimu polskich rzek 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny niedoboru wody w wybranych regionach i gospodarcze skutki tego zjawiska wyjaśnia zmiany stanów wody oraz analizuje przyczyny i typy powodzi w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia relacje pomiędzy siecią hydrograficzną a innymi elementami systemu przyrodniczego Ziemi
8.	Jeziora. Wody podziemne	<ul style="list-style-type: none"> wymienia obszary o największej koncentracji jezior na podstawie mapy ogólnogeograficznej wymienia typy genetyczne jezior i podaje przykłady wymienia rodzaje wód podziemnych (w tym mineralnych) wskazuje miejsca występowania wód mineralnych na mapie tematycznej 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia znaczenie przyrodnicze i gospodarcze jezior wymienia sztuczne zbiorniki znajdujące się w Polsce i wskazuje na mapie charakteryzuje wody podziemne w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje główne typy genetyczne jezior Polski na wybranych przykładach porównuje batymetrię jezior różnego typu przedstawia znaczenie sztucznych zbiorników wodnych omawia rozmieszczenie wód mineralnych i termalnych na podstawie map tematycznych Polski 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje rozmieszczenie i zasoby jezior w Polsce na podstawie map tematycznych i danych statystycznych analizuje przekrój przez basen artezyjski na przykładzie niecki warszawskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia stopień wykorzystania wód termalnych w gospodarce kraju
9.	Morze Bałtyckie	<ul style="list-style-type: none"> wymienia największe wyspy Bałtyku i podaje ich przynależność państwową 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia cechy fizycznogeograficzne Morza Bałtyckiego 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia genezę Morza Bałtyckiego charakteryzuje typy wybrzeży 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje bilans wodny Morza Bałtyckiego analizuje zasolenie wód Morza 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia stan czystości wód Bałtyku oraz wyjaśnia przyczyny ich zanieczyszczenia

		<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy państw leżących nad Bałtykiem i wskazuje je na mapie wymienia przykłady flory i fauny Bałtyku 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przyczyny niskiego zasolenia wód Bałtyku charakteryzuje florę i faunę Morza Bałtyckiego 	Morza Bałtyckiego	Bałtyckiego	
10.	Gleby w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne typy genetyczne gleb występujących w Polsce wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych typów genetycznych gleb 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela główne typy genetyczne gleb występujących w Polsce analizuje rozmieszczenie głównych typów genetycznych gleb wymienia gleby strefowe i niestrefowe występujące w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia uwarunkowania powstawania gleb w Polsce charakteryzuje wybrane profile glebowe wyjaśnia występowanie gleb strefowych i niestrefowych w Polsce omawia strukturę bonitacyjną gleb w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia wpływ czynników przyrodniczych na proces powstawania gleb na obszarze Polski porównuje wartość użytkową gleb w różnych regionach Polski przedstawia stopień degradacji gleb w Polsce i sposoby ich ochrony 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia przydatność rolniczą gleb w Polsce wskazuje sposoby zapobiegania erozji gleb w Polsce
11.	Świat roślin i zwierząt w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> wymienia typy lasów w Polsce charakteryzuje rozmieszczenie lasów w Polsce wymienia przykłady gatunków roślin i zwierząt chronionych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia granice zasięgów występowania wybranych gatunków drzew na podstawie mapy tematycznej podaje skład gatunkowy lasów w Polsce na podstawie wykresu charakteryzuje cechy świata roślinnego i zwierzęcego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje główne zbiorowiska roślinne na obszarze Polski i wyjaśnia uwarunkowania ich występowania opisuje funkcje i znaczenie lasów w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny regionalnego zróżnicowania lesistości w Polsce przedstawia wpływ przejściowości klimatycznej na zasięg występowania wybranych gatunków drzew oraz strukturę gatunkową lasów w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zależności pomiędzy rozmieszczeniem określonych typów lasów a warunkami naturalnymi i działalnością człowieka
12./13.	Powtórzenie i sprawdzenie wiadomości z rozdziału <i>Środowisko przyrodnicze Polski</i>					
II. Ludność. Urbanizacja						
14.	Podział administracyjny Polski	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie województwa i podaje ich nazwy wymienia stolicy poszczególnych województw 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje podział administracyjny własnego województwa 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia cechy podziału administracyjnego Polski na podstawie mapy administracyjnej 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia zmiany podziału administracyjnego Polski po II wojnie światowej 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia podział i kompetencje władz administracyjnych
15.	Liczba i rozmieszczenie ludności Polski	<ul style="list-style-type: none"> podaje czynniki wpływające na zmiany liczby ludności po zakończeniu II wojny światowej wymienia województwa 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje czynniki decydujące o rozmieszczeniu ludności Polski przedstawia zmiany liczby ludności Polski po II wojnie 	<ul style="list-style-type: none"> oblicza wskaźnik dynamiki zmian liczby ludności Polski oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia wybranego województwa 	<ul style="list-style-type: none"> omawia regionalne zróżnicowanie zmian liczby ludności omawia przyczyny i konsekwencje zmian liczby 	<ul style="list-style-type: none"> prognozuje rozwój liczby ludności Polski na podstawie wskaźników demograficznych określa przyrodnicze i społeczno-gospodarcze skutki

		o największym przyroście i największym spadku liczby ludności w ostatnich latach na podstawie mapy tematycznej	światowej	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany tempa wzrostu liczby ludności Polski • wyjaśnia przyczyny zmian zachodzących w rozmieszczeniu ludności Polski 	ludności na podstawie danych statystycznych	nierównomiernego rozmieszczenia ludności
16.	Struktura demograficzna ludności Polski	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia województwa charakteryzujące się najwyższym i najniższym współczynnikiem przyrostu naturalnego oraz najwyższym i najniższym współczynnikiem feminizacji na podstawie danych statystycznych • wymienia przyczyny starzenia się polskiego społeczeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przestrzenne zróżnicowanie przyrostu naturalnego na podstawie kartogramu • wyjaśnia przyczyny niskiego współczynnika przyrostu naturalnego w miastach • charakteryzuje strukturę ludności Polski wg wieku i płci na podstawie danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje wartość przyrostu naturalnego w Polsce w wybranych okresach na podstawie danych statystycznych • omawia przyczyny zmian przyrostu naturalnego w Polsce w ostatnich latach • oblicza wartość współczynnika przyrostu naturalnego i współczynnika feminizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny wyżu demograficznego w Polsce w latach 50. XX w. i jego skutki • wyjaśnia zmiany kształtu piramidy wieku i płci ludności Polski następujące wraz z rozwojem gospodarczym • porównuje piramidę wieku i płci ludności Polski w danym roku z piramidami wieku i płci ludności innych państw 	<ul style="list-style-type: none"> • przewiduje społeczno-gospodarcze skutki starzenia się polskiego społeczeństwa
17.	Migracje wewnętrzne i zagraniczne Polaków	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przyczyny migracji wewnętrznych i zagranicznych Polaków • wymienia kraje, do których emigruje obecnie największa liczba Polaków • podaje przykłady obszarów o dodatnim i ujemnym saldzie migracji wewnętrznych na podstawie map zamieszczonych w podręczniku 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje regionalne zróżnicowanie salda migracji wewnętrznych w ostatnich latach na podstawie mapy • określa kierunki współczesnych migracji wewnętrznych i zagranicznych Polaków 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje cechy i kierunki współczesnych migracji wewnętrznych Polaków • oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego • opisuje rozmieszczenie i liczebność Polonii na świecie na podstawie danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia uwarunkowania oraz konsekwencje wewnętrznych i zagranicznych migracji Polaków • analizuje okresowe zmiany salda migracji zagranicznych i wewnętrznych • wyjaśnia przyczyny zmian salda migracji wewnętrznych i zagranicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje prognozy dotyczące zmian migracji Polaków (wielkości i kierunków) • ocenia zagrożenia związane z ruchami migracyjnymi • ocenia falę migracji zagranicznych Polaków po wejściu do UE
18.	Struktura narodowościowa i wyznaniowa w Polsce. Grupy etniczne	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia mniejszości narodowe i etniczne w Polsce • wskazuje rozmieszczenie mniejszości narodowych i etnicznych na mapie • wymienia religie wyznawane w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzega różnice między mniejszością narodową, mniejszością etniczną i grupą etniczną • charakteryzuje wybraną grupę etniczną w Polsce na podstawie dostępnych źródeł • omawia rozmieszczenie grup etnicznych w Polsce na podstawie mapy tematycznej • omawia przyczyny zróżnicowania 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje strukturę narodowościową i wyznaniową ludności Polski na podstawie danych statystycznych • omawia najważniejsze cechy kulturowe grup etnicznych w Polsce na podstawie dostępnych źródeł • opisuje główne grupy wyznaniowe w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia kulturowe aspekty zróżnicowania religijnego 	<ul style="list-style-type: none"> • przewiduje korzyści lub problemy wynikające z zamieszkania kraju jednolitego narodowościowo

			rozmszczenia przedstawicieli poszczególnych wyznań na terenie Polski			
19.	Struktura zatrudnienia i problem bezrobocia w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki wpływające na aktywność zawodową ludności w Polsce wymienia grupy ekonomiczne ludności w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> omawia aktywność zawodową ludności Polski na podstawie danych statystycznych charakteryzuje strukturę bezrobocia w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zmiany w strukturze zatrudnienia ludności Polski od 1990 r. oblicza współczynnik aktywności zawodowej i współczynnik bezrobocia w Polsce wykazuje regionalne zróżnicowanie rynku pracy w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia uwarunkowania i konsekwencje zróżnicowania struktury zatrudnienia w Polsce przedstawia przyczyny i konsekwencje bezrobocia w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zależność struktury zatrudnienia Polski lub wybranych państw UE od poziomu rozwoju gospodarczego
20.	Stan zdrowia ludności Polski	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najczęstsze schorzenia przewlekłe dotyczące Polaków wymienia czynniki wpływające na stan zdrowia ludności Polski 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia przyczyny zróżnicowania stanu zdrowia ludności Polski przedstawia główne przyczyny zgonów w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> omawia czynniki różnicujące długość życia kobiet i mężczyzn w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia najczęstsze schorzenia przewlekłe i wykazuje ich zróżnicowanie regionalne ocenia skutki zróżnicowania stanu zdrowia ludności Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia dostępność i poziom usług medycznych w Polsce
21.	Sieć osadnicza w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy sieci osadniczej wymienia funkcje miast wskazuje największe miasta Polski na mapie wymienia główne typy genetyczne kształtów wsi 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje największe miasta w Polsce i ich rozmieszczenie charakteryzuje strukturę funkcjonalną miast omawia czynniki wpływające na rozwój osadnictwa wiejskiego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> określa cechy sieci osadniczej i jej rozwój w Polsce omawia układy przestrzenne polskich miast na podstawie fotografii omawia główne typy genetyczne kształtów wsi w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> omawia tendencje zmian układu sieci osadniczej w Polsce omawia hierarchię jednostek osadniczych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia związki zachodzące pomiędzy elementami środowiska przyrodniczego a strukturą osadniczą
22.	Urbanizacja w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia zmiany liczby ludności miast wg województw na podstawie mapy tematycznej przedstawia typy aglomeracji w Polsce i podaje ich przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje przebieg procesów urbanizacyjnych w Polsce wyjaśnia przyczyny deglomeracji 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji w Polsce i jego przyczyny wyjaśnia uwarunkowania współczesnych procesów urbanizacyjnych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wpływ procesów urbanizacyjnych na zmiany sieci osadniczej wyjaśnia, na czym polega proces reurbanizacji i podaje jego przykłady w Polsce ocenia skutki procesów urbanizacyjnych w Polsce wyjaśnia przyczyny zmian procesów urbanizacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> prognozuje kierunek zmian związanych z urbanizacją interpretuje wskaźniki urbanizacji w Polsce i krajach UE
23.	Preferencje wyborcze Polaków.	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne opcje polityczne w kraju wymienia organizacje 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady obszarów o najwyższym poparciu dla głównych opcji politycznych 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia zróżnicowanie frekwencji wyborczej w Polsce omawia zasady działalności 	<ul style="list-style-type: none"> omawia czynniki wpływające na preferencje wyborcze Polaków 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia stałe i zmienne czynniki wpływające na preferencje wyborcze Polaków oraz

	Organizacje pozarządowe	pozarządowe w Polsce	w Polsce na podstawie mapy <ul style="list-style-type: none"> • podaje cechy organizacji pozarządowych w Polsce 	organizacji pozarządowych w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje regionalne zróżnicowanie preferencji wyborczych w Polsce 	regionalne zróżnicowanie tych preferencji
24.	Bogactwo kulturowe Polski	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia obiekty kultury materialnej oraz obiekty z <i>Listy światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego UNESCO</i> w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje pomniki historii Polski • opisuje polskie obiekty znajdujące się na <i>Liście światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego UNESCO</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie obiektów kultury materialnej w przeszłości i w czasach współczesnych w wybranym województwie • omawia najciekawsze obiekty kultury materialnej w swoim województwie 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia dziedzictwo kulturowe różnych grup narodowościowych, etnicznych i religijnych w Polsce • przedstawia potencjał kulturowy i naukowy Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia wkład Polaków w rozwój cywilizacyjny świata
25./26.	Powtórzenie i sprawdzenie wiadomości z rozdziału <i>Ludność. Urbanizacja</i>					
III. Rolnictwo						
27.	Czynniki rozwoju rolnictwa w Polsce	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki rozwoju rolnictwa • wymienia typy rolnictwa • wymienia regiony rolnicze w Polsce i wskazuje je na mapie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje uwarunkowania rozwoju rolnictwa w wybranych regionach kraju • charakteryzuje główne regiony rolnicze w Polsce na podstawie map tematycznych i danych statystycznych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania poziomu rolnictwa w Polsce i jego konsekwencje 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia wpływ wybranych czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na rozwój rolnictwa w Polsce na podstawie map tematycznych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia politykę rolną państwa polskiego • ocenia wybrane obszary w Polsce pod względem ich przydatności do produkcji rolnej
28.	Produkcja roślinna w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne obszary uprawy roślin w Polsce na podstawie map tematycznych • przedstawia produkcję zbóż w Polsce na podstawie wykresu 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje strukturę upraw w Polsce • charakteryzuje rozmieszczenie upraw oraz wielkość produkcji głównych ziemiopłodów w Polsce na podstawie map tematycznych i danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia wielkość produkcji rolnej Polski na tle wybranych krajów świata na podstawie danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje przestrzenną strukturę upraw w Polsce i jej zmiany na podstawie map tematycznych i danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • określa tendencje zmian w produkcji roślinnej w Polsce
29.	Chów zwierząt w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne zwierzęta gospodarskie w Polsce i określa kierunki ich chowu • wymienia czynniki lokalizacji chowu wybranych zwierząt gospodarskich 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rozmieszczenie i wielkość pogłowia głównych zwierząt gospodarskich w kraju na podstawie map tematycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia uwarunkowania chowu zwierząt w Polsce • przedstawia przyczyny zmian w pogłowiu wybranych zwierząt gospodarskich w Polsce w ostatnich latach 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje wielkość produkcji zwierzęcej w Polsce na tle innych krajów świata na podstawie danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • określa tendencje zmian w pogłowiu zwierząt gospodarskich w Polsce • określa zależność między pogłowiem wybranych gatunków zwierząt gospodarskich a wielkością

						produkcji mięsa, mleka i innych produktów
30.	Integracja polskiego rolnictwa z rolnictwem UE	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne problemy polskiego rolnictwa 	<ul style="list-style-type: none"> omawia bariery ograniczające rozwój polskiego rolnictwa wymienia korzyści, które daje polskiemu rolnictwu członkostwo naszego kraju w UE 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia zmiany strukturalne w polskim rolnictwie, które zaszły po wstąpieniu naszego kraju do UE 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia stan polskiego rolnictwa na tle pozostałych krajów UE 	<ul style="list-style-type: none"> formułuje wnioski dotyczące korzyści, które może przynieść polskiemu rolnictwu uczestnictwo we wspólnej polityce rolnej UE
31.	Rybnictwo	<ul style="list-style-type: none"> wymienia akweny będące łowiskami dla polskiego rybactwa morskiego wymienia porty morskie i rybackie polskiego wybrzeża na podstawie mapy tematycznej 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia stan floty rybackiej w Polsce opisuje zmiany w wielkości połowów w Polsce w ostatnich latach na podstawie wykresu 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia stan i perspektywy rozwoju polskiego rybactwa omawia znaczenie rybactwa śródlądowego dla gospodarki wybranego regionu 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje wielkość i strukturę połowów w Polsce w ostatnich latach na podstawie danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> prognozuje zmiany w polskim rybactwie związane z uczestnictwem we wspólnej polityce rolnej UE
32./33.	Powtórzenie i sprawdzenie wiadomości z rozdziału <i>Rolnictwo</i>					
IV. Przemysł						
34.	Sytuacja polskiego przemysłu	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> dokonuje podziału polskiego przemysłu wymienia przyczyny restrukturyzacji polskiego przemysłu wymienia przykłady specjalnych stref ekonomicznych w Polsce na podstawie mapy 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia rozwój i znaczenie przemysłu na obszarze Polski omawia znaczenie specjalnych stref ekonomicznych dla gospodarki kraju 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> prezentuje przykłady przekształceń własnościowych w polskim przemyśle mających wpływ na zmiany struktury produkcji i stopień zaspokojenia potrzeb materialnych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> określa zmiany w gospodarce Polski spowodowane jej restrukturyzacją i modernizacją po 1990 r. określa miejsce Polski w światowej produkcji przemysłowej 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ukazuje perspektywy rozwoju przemysłu w Polsce
35.	Górnictwo w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje rozmieszczenie najważniejszych złóż surowców mineralnych w Polsce na podstawie mapy tematycznej wymienia surowce energetyczne eksploatowane w kraju i wskazuje ich rozmieszczenie na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Polski obszary występowania podstawowych zasobów naturalnych 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje zmiany wielkości wydobycia wybranych surowców mineralnych w Polsce na podstawie danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wielkość wydobycia surowców w Polsce na tle światowej produkcji na podstawie danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia stan i perspektywy rozwoju polskiego przemysłu wydobywczego omawia warunki występowania niekonwencjonalnych złóż gazu ziemnego
36.	Przemysł energetyczny	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje rodzaje elektrowni funkcjonujących w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia rozmieszczenie największych elektrowni 	<ul style="list-style-type: none"> omawia współczesne przemiany w polskiej energetyce 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny i konsekwencje zmian 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia aktualną lokalizację różnego typu elektrowni

	w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> wymienia alternatywne źródła energii wykorzystywane w polskiej energetyce dokonuje podziału elektrowni funkcjonujących w Polsce 	ciepłych, wodnych i innych niekonwencjonalnych na podstawie map tematycznych	<ul style="list-style-type: none"> porównuje wielkość i strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce i w innych państwach świata na podstawie danych statystycznych 	<p>w gospodarowaniu różnymi źródłami energii w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje możliwość wykorzystania alternatywnych źródeł energii w Polsce 	<p>w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> formułuje problemy energetyki na przykładach wybranych regionów Polski
37.	Przemysł przetwórczy w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze działy przetwórstwa przemysłowego w Polsce wskazuje obszary rozmieszczenia przemysłu spożywczego, samochodowego, elektronicznego i meblarskiego 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje dynamicznie rozwijające się dziedziny produkcji przemysłowej w Polsce wskazuje na mapie Polski siedziby najbardziej dochodowych firm przetwórstwa przemysłowego 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę poszczególnych działów przetwórstwa przemysłowego w gospodarce Polski porównuje strukturę przemysłu przetwórczego Polski z krajami UE 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje uwarunkowania rozmieszczenia przemysłu przetwórczego w Polsce na podstawie map tematycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia perspektywę rozwoju przemysłu zaawansowanej technologii w Polsce
38.	Obszary koncentracji przemysłu w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnicę między ośrodkiem przemysłowym a okręgiem przemysłowym wskazuje na mapie nieistniejące już i współczesne okręgi przemysłowe w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rozmieszczenie okręgów przemysłowych w Polsce w latach 80. i 90. XX w. oraz współczesnych na podstawie map tematycznych omawia czynniki lokalizacji wybranych okręgów przemysłowych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> określa rozmieszczenie i znaczenie okręgów przemysłowych w Polsce opisuje przyczyny restrukturyzacji w wybranych okręgach przemysłowych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje zmiany zachodzące w wybranych okręgach przemysłowych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje procesy restrukturyzacyjne zachodzące w wybranych okręgach przemysłowych w Polsce, biorąc pod uwagę dawną i obecną strukturę gałęziową przemysłu
39./40.	Powtórzenie i sprawdzenie wiadomości z rozdziału <i>Przemysł</i>					
V. Usługi						
41.	Transport w Polsce	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady działalności usługowej w Polsce wymienia przykłady firm usługowych mających siedziby w wybranym powiecie wskazuje na mapie najważniejsze szlaki transportowe w Polsce charakteryzuje sieć transportową wybranego 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia rolę i znaczenie usług w Polsce wymienia problemy transportu kolejowego i samochodowego w Polsce przedstawia znaczenie transportu intermodalnego, jego wady i zalety wymienia przyczyny budowy autostrad i dróg ekspresowych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia zróżnicowanie sektora usług w Polsce i innych państwach UE przedstawia uwarunkowania rozwoju i strukturę transportu w Polsce określa stopień rozwoju sieci transportowej w Polsce na tle krajów UE określa zmiany w zakresie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady przekształceń własnościowych w polskiej gospodarce mających wpływ na zmiany struktury usług analizuje sieć transportu w Polsce jej zmiany na podstawie danych statystycznych i map tematycznych wyjaśnia zróżnicowanie udziału poszczególnych rodzajów transportu w przewozach i pracy 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność inwestowania w rozwijanie sieci transportowej we własnym regionie i w Polsce

		<p>regionu kraju</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy infrastruktury transportu przesyłowego 	<p>w Polsce</p>	<p>środków transportu w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> określa skutki budowy autostrad i dróg ekspresowych w Polsce 	<p>przewozowej w Polsce na podstawie danych statystycznych</p>	
42.	Łączność w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje usług, które obejmuje łączność 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę łączności w gospodarce Polski opisuje rozwój łączności w Polsce po II wojnie światowej przedstawia charakterystykę poszczególnych działów łączności 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przyczyny nierównomiernego dostępu do środków łączności na terenie kraju określa poziom rozwoju łączności w Polsce na tle krajów UE 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny niższego poziomu rozwoju łączności w Polsce w stosunku do wysoko rozwiniętych krajów UE 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia uwarunkowania oraz współczesne tendencje rozwoju różnych środków łączności w Polsce
43.	Atrakcyjność turystyczna Polski	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminu <i>atrakcyjność turystyczna</i> wymienia walory krajoznawcze Polski odróżnia walory przyrodnicze od antropogenicznych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia regiony turystyczne w Polsce i wskazuje je na mapie przedstawia atrakcje turystyczne wybranych regionów Polski na podstawie dostępnych źródeł 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje czynniki warunkujące rozwój turystyki w Polsce porównuje i walory turystyczne wybranych regionów w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia walory przyrodnicze i pozaprzyrodnicze Polski ocenia regionalne zróżnicowanie infrastruktury turystycznej w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> dowodzi atrakcyjności turystycznej Polski
44.	Turystyka krajowa i zagraniczna	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki warunkujące rozwój turystyki podaje kierunki wyjazdów zagranicznych polskich turystów 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę turystyki w gospodarce krajowej charakteryzuje turystykę krajową i zagraniczną w Polsce na podstawie danych statystycznych i map tematycznych 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia współczesne tendencje rozwoju różnych rodzajów turystyki w Polsce porównuje strukturę wykorzystania środków transportu w turystyce krajowej i zagranicznej 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje cechy ruchu turystycznego w Polsce na podstawie danych statystycznych przedstawia konsekwencje rozwoju turystyki w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wpływ turystyki na środowisko przyrodnicze i gospodarkę Polski
45.	Handel zagraniczny Polski	<ul style="list-style-type: none"> podaje przyczyny ujemnego salda bilansu handlowego Polski wskazuje głównych partnerów handlowych Polski 	<ul style="list-style-type: none"> omawia znaczenie handlu zagranicznego dla gospodarki Polski przedstawia bilans handlu zagranicznego Polski i wyjaśnia jego zmiany 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje strukturę towarową handlu zagranicznego Polski i wybranych państw Europy wykazuje zmiany znaczenia handlu zagranicznego dla gospodarki Polski wskazuje kierunki geograficzne i strukturę handlu zagranicznego na podstawie danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny zmian kierunków eksportu i importu Polski po 1990 r. 	<ul style="list-style-type: none"> określa miejsce Polski w światowym handlu międzynarodowym przewiduje, w jakich kierunkach będzie rozwijał się handel zagraniczny naszego kraju
VI. Polska w świecie						
46.	Polska w organizacjach	Uczeń poprawnie:	Uczeń poprawnie:	Uczeń poprawnie:	Uczeń poprawnie:	Uczeń poprawnie:

	między- narodowych	<ul style="list-style-type: none"> wymienia organizacje międzynarodowe, których członkiem jest Polska wymienia euroregiony funkcjonujące przy polskich granicach i wskazuje je na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady działań podejmowanych przez Polskę w ramach organizacji międzynarodowych na podstawie dostępnych źródeł charakteryzuje międzynarodową współpracę w ramach euroregionów oraz miast i gmin bliźniaczych 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia udział Polski w procesach integracyjnych i głównych organizacjach międzynarodowych wskazuje korzyści wynikające z funkcjonowania euroregionów w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> omawia działalność Polski w organizacjach, które zapobiegają zagrożeniom społeczno-ekonomicznym oraz konfliktom zbrojnym lub je niwelują 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia społeczne i gospodarcze konsekwencje przystąpienia Polski do UE
47.	Inwestycje zagraniczne w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki wpływające na atrakcyjność inwestycyjną Polski 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje polskie bezpośrednie inwestycje zagraniczne i podaje ich wartość na podstawie danych statystycznych podaje przykłady bezpośrednich inwestycji zagranicznych prowadzonych w wybranym województwie na podstawie dostępnych źródeł 	<ul style="list-style-type: none"> omawia strukturę przestrzenną BIZ w Polsce na podstawie danych statystycznych analizuje wartość BIZ napływających do poszczególnych regionów naszego kraju na podstawie mapy 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia bariery w napływie BIZ do Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia znaczenie BIZ dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju wskazuje przykłady bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce
48./49.	Powtórzenie i sprawdzenie wiadomości z rozdziałów <i>Usługi</i> i <i>Polska w świecie</i>					
VII. Zróżnicowanie regionalne Polski						
50.	Regiony fizycznogeograficzne Polski	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia kryteria podziału Polski na regiony fizycznogeograficzne wskazuje na mapie prowincje i podprowincje Polski 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia regionalizację fizycznogeograficzną Polski wskazuje na mapie makroregiony Polski 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia uwarunkowania zróżnicowania środowiska przyrodniczego w Polsce 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> określa cechy środowiska decydujące o krajobrazie wybranych krain geograficznych Polski na podstawie dostępnych źródeł 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje podział Polski na pasy ukształtowania powierzchni z podziałem na regiony fizycznogeograficzne
51.	Cechy środowiska przyrodniczego wybranego regionu Polski	<ul style="list-style-type: none"> wymienia walory środowiska przyrodniczego wybranej krainy geograficznej 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje elementy środowiska przyrodniczego wybranej krainy geograficznej na podstawie map, danych statystycznych i innych źródeł 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia uwarunkowania zróżnicowania środowiska przyrodniczego wybranego regionu 	<ul style="list-style-type: none"> przetawia dominanty środowiska wybranej krainy geograficznej Polski na podstawie map tematycznych, danych statystycznych i obserwacji bezpośrednich 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związki i zależności zachodzące między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego w wybranym makroregionie
52.	Regionalne zróżnicowanie poziomu rozwoju	<ul style="list-style-type: none"> wymienia regiony o najwyższym i najniższym stopniu rozwoju społeczno-gospodarczego wskazuje na mapie regiony 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia przyczyny dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia czynniki wpływające na rozwój społeczno-gospodarczy wybranych regionów Polski ocenia poziom rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia przykłady działań zmniejszających dysproporcje w rozwoju poszczególnych regionów Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia skutki dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski

	społeczno-gospodarczego Polski	różniące się poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego		społeczno-gospodarczego wybranych regionów Polski		
53.	Potencjał gospodarczy wybranego regionu Polski	<ul style="list-style-type: none"> wymienia mierniki rozwoju społeczno-gospodarczego danego regionu 	<ul style="list-style-type: none"> omawia wartości mierników rozwoju społeczno-gospodarczego wybranego regionu na podstawie danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia rolę i zadania samorządu terytorialnego w regionie na podstawie dostępnych źródeł omawia zmiany zachodzące w środowisku geograficznym w wybranym regionie Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia potencjał gospodarczy regionu na podstawie danych statystycznych i dostępnych źródeł 	<ul style="list-style-type: none"> omawia inicjatywy podejmowane w regionie na rzecz jego rozwoju na podstawie dostępnych źródeł
VIII. Degradacja i ochrona środowiska						
54.	Zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego w Polsce	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia źródła zanieczyszczeń atmosfery, hydrosfery i biosfery wymienia regiony w Polsce o największym zanieczyszczeniu środowiska 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje źródła zanieczyszczeń atmosfery, hydrosfery i biosfery, wymienia nazwy obszarów ekologicznego zagrożenia oraz klęski ekologicznej i wskazuje te obszary na mapie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia wybrane wskaźniki zanieczyszczenia powietrza omawia skutki nadmiernej emisji zanieczyszczeń atmosferycznych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje wpływ poszczególnych sektorów gospodarki na stan środowiska w Polsce 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenia stan poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego w Polsce wskazuje przykłady zachowań człowieka wobec klęsk ekologicznych
55.	Ochrona środowiska przyrodniczego Polski	<ul style="list-style-type: none"> podaje różnice między parkiem narodowym a rezerwatem biosfery wymienia gatunki roślin i zwierząt objętych ochroną w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia formy ochrony przyrody i krajobrazu w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> omawia uwarunkowania rozmieszczenia obszarów chronionych w Polsce wyjaśnia, na czym polega restytucja gatunków podaje przykłady restytucji gatunków zwierząt w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia działania polskich i międzynarodowych organizacji na rzecz ochrony przyrody prowadzone na terytorium naszego kraju 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia kierunki i skuteczność działań na rzecz ochrony środowiska podejmowanych w Polsce uzasadnia konieczność prowadzenia działań na rzecz restytucji i zachowania naturalnych elementów środowiska w Polsce
56.	Walory parków narodowych w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> wymienia parki narodowe w Polsce wskazuje parki narodowe na mapie ogólnogeograficznej Polski 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje przykłady form ochrony przyrody i krajobrazu we własnym regionie charakteryzuje walory przyrodnicze parku narodowego we własnym regionie 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia charakterystyczne walory przyrodnicze podlegające szczególnej ochronie w parkach narodowych w Polsce na podstawie dostępnych źródeł, np. map i danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje unikalne obiekty przyrodnicze objęte ochroną na terenie polskich parków narodowych 	<ul style="list-style-type: none"> projektuje utworzenie nowego obszaru chronionego we własnym regionie

57. Sprawdzenie wiadomości z rozdziałów *Zróźnicowanie regionalne Polski* i *Degradacja i ochrona środowiska*

Powtórzenie materiału przed egzaminem maturalnym (15 godz.)

<p>58.–60.</p> <p>Środowisko przyrodnicze Polski</p> <p>Mapa jako obraz Ziemi</p> <p>Sfery Ziemi</p> <p>Procesy endogeniczne i egzogeniczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy położenia geograficznego Polski zaznacza na mapie sąsiadów Polski zaznacza na mapie główne obszary występowania surowców mineralnych w Polsce i na świecie wymienia czynniki kształtujące rzeźbę terenu odczytuje dane z klimatogramów wymienia elementy bilansu wodnego na podstawie schematu rozpoznaje typy jezior wymienia państwa nadbałtyckie wymienia typy gleb i lasów występujących w Polsce i na świecie wymienia elementy mapy wymienia metody przedstawiania rzeźby terenu na mapie czyta legendę mapy topograficznej wymienia źródła ciepła na Ziemi wymienia czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza na Ziemi odczytuje z mapy symbole synoptyczne zaznacza na mapie miejsca, w których odnotowano ekstremalne zjawiska 	<ul style="list-style-type: none"> podaje cechy położenia Polski na podstawie mapy przedstawia jednostki tektoniczne Polski na podstawie mapy zaznacza na mapie zasięg złodowceń w Polsce opisuje pasy rzeźby terenu Polski podaje cechy klimatu Polski na podstawie map tematycznych opisuje znaczenie przyrodnicze i gospodarcze rzek i jezior Polski podaje przyczyny niewielkiego zasolenia wód Bałtyku przedstawia granice zasięgów wybranych gatunków drzew w Polsce klasyfikuje mapy ze względu na różne kryteria charakteryzuje metody prezentacji zjawisk ilościowych i jakościowych na mapie przedstawia mechanizm powstawania monsunów opisuje właściwości chemiczne wód morskich opisuje typy ustrojów rzecznych wskazuje na mapie obszary głównych fałdowań górskich wymienia przykłady form erozyjnych i akumulacyjnych powstałych w wyniku działalności rzek i lądolodów podaje cechy gór zrębowych 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje charakterystyczne cechy granic Polski porównuje budowę geologiczną Karpat Zewnętrznych i Karpat Wewnętrznych na podstawie przekroju geologicznego podaje różnice między działalnością rzeźbotwórczą lądolodu i lodowca górskiego wyjaśnia różnice między krajobrazem starogłacialnym a młodogłacialnym charakteryzuje klimat Polski na podstawie map klimatycznych i danych statystycznych omawia cechy reżimu polskich rzek porównuje batymetrię jezior różnego typu charakteryzuje typy wybrzeży Morza Bałtyckiego odróżnia gleby strefowe od niestrefowych charakteryzuje profile glebowe opisuje wykorzystanie gospodarcze lasów porównuje i szereguje różne rodzaje skał porównuje rozkład temperatury powietrza w poszczególnych porach roku klasyfikuje jeziora wg typów genetycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia konsekwencje położenia geopolitycznego Polski analizuje tabelę stratygraficzną analizuje ukształtowanie pionowe powierzchni kraju na podstawie krzywej hipsograficznej wykazuje skutki gospodarcze ekstremalnych zjawisk atmosferycznych w Polsce i na świecie wyjaśnia przyczyny niedoboru wody oraz przyczyny powodzi w Polsce i na świecie analizuje przekrój przez basen artezyjski porównuje wartość użytkową gleb w różnych regionach Polski wyjaśnia przyczyny regionalnego zróżnicowania lesistości w Polsce posługuje się skalą połową do obliczenia powierzchni wyjaśnia skutki globalnych zmian klimatu omawia genezę oraz skutki tsunami czyta plany batymetryczne jezior wykazuje zależność między ruchami płyt skorupy ziemskiej a trzęsieniami ziemi podaje konsekwencje ruchów masowych 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje zmiany terytorium oraz granic państwa polskiego na przestrzeni dziejów porównuje cechy ukształtowania powierzchni Polski z ukształtowaniem powierzchni innych krajów wykazuje związek między siecią hydrograficzną a innymi elementami systemu przyrodniczego Ziemi ocenia stan czystości wód Bałtyku wskazuje sposoby zapobiegania erozji gleb w Polsce odczytuje i interpretuje treść mapy topograficznej i samochodowej porównuje klimatogramy charakterystyczne dla różnych typów klimatu analizuje przyczyny zróżnicowania elementów bilansu wodnego w różnych strefach klimatycznych ocenia wpływ zmian klimatycznych na zmiany zasięgu obszarów współczesnych złodzeń wykazuje związek występowania zjawisk wulkanicznych z przebiegiem granic płyt litosfery wyjaśnia znaczenie wietrzenia jako procesu rzeźbotwórczego
--	--	--	---	---	---

		<p>atmosferyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje podstawowe (najpospolitsze) rodzaje skał występujących na Ziemi wymienia procesy endogeniczne i egzogeniczne 	<p>i fałdowych</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia rozmieszczenie wulkanów i trzęsień ziemi na świecie na podstawie mapy tematycznej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny ruchu płyt tektonicznych wymienia różnicę między ruchami epejrogenicznymi a ruchami izostatycznymi opisuje czynniki wpływające na przebieg procesów krasowych 		<p>powierzchni Ziemi</p>
61.–63.	<p>Przemiany polityczne i gospodarcze świata</p> <p>Ludność i urbanizacja</p>	<ul style="list-style-type: none"> odczytuje na mapach aktualny podział polityczny świata zaznacza na mapie aktualny podział administracyjny Polski wymienia czynniki wpływające na zmianę liczby ludności w Polsce i na świecie wymienia fazy przejścia demograficznego wymienia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Polsce i na świecie wymienia kraje o wysokim i niskim przyroście naturalnym wymienia grupy ekonomiczne ludności na podstawie piramidy wieku i płci wymienia przyczyny migracji zewnętrznych i wewnętrznych w Polsce i na świecie wymienia mniejszości narodowe i etniczne w Polsce wymienia główne odmiany ludzkie na świecie wymienia czynniki wpływające na aktywność zawodową ludności w Polsce i na świecie wymienia główne choroby w krajach wysoko i słabo rozwiniętych 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje wybrane ustroje polityczne na świecie opisuje czynniki decydujące o rozmieszczeniu ludności w Polsce i na świecie omawia przestrzenne zróżnicowanie przyrostu naturalnego w Polsce i na świecie przedstawia zmiany liczby ludności w Polsce po II wojnie światowej porównuje piramidę wieku i płci Polski z piramidami wieku i płci innych państw podaje przyczyny starzenia się społeczeństwa określa kierunki migracji zewnętrznych Polaków na podstawie mapy wyjaśnia rozmieszczenie przedstawicieli poszczególnych wyznań na świecie charakteryzuje strukturę bezrobocia w Polsce podaje najczęstsze przyczyny zgonów w Polsce i na świecie charakteryzuje największe miasta w Polsce i na świecie oraz omawia ich rozmieszczenie charakteryzuje funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> podaje kryteria podziału państw wg PKB na 1 mieszkańca oraz HDI oblicza: wskaźniki dynamiki zmian liczby ludności, współczynnik przyrostu naturalnego i współczynnik feminizacji, współczynnik przyrostu rzeczywistego, współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik bezrobocia opisuje cechy społeczeństwa w różnych fazach przejścia demograficznego opisuje wpływ barier osadniczych na rozmieszczenie ludności na świecie wyjaśnia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji w Polsce rozdziela fazy urbanizacji omawia znaczenie obiektów kultury materialnej w przeszłości i w czasach współczesnych w wybranym województwie w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> omawia na przykładach procesy integracji i dezintegracji w Europie po 1989 r. przedstawia zmiany podziału administracyjnego Polski po II wojnie światowej porównuje kształt piramidy wieku i płci ludności Polski w danym roku z piramidami wieku i płci innych państw wyjaśnia kulturowe aspekty zróżnicowania religijnego omawia przyczyny i konsekwencje bezrobocia w Polsce i na świecie ocenia wpływ procesów urbanizacyjnych na zmiany sieci osadniczej w Polsce i na świecie przedstawia uwarunkowania preferencji wyborczych Polaków 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje zmiany na mapie politycznej Europy i świata po 1989 r. oraz jego następstwa prognozuje rozwój liczby ludności Polski na podstawie wskaźników demograficznych przewiduje społeczno-gospodarcze skutki starzenia się społeczeństwa ocenia najnowszą falę migracji Polaków po wejściu do UE ocenia skutki zróżnicowania stanu zdrowia ludności Polski i innych krajów świata interpretuje wskaźniki urbanizacji w Polsce i Europie ocenia wkład Polaków w rozwój cywilizacyjny świata

		<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje miast i typy aglomeracji w Polsce i na świecie wymienia główne opcje polityczne i organizacje pozarządowe w Polsce wymienia obiekty kultury materialnej oraz obiekty z <i>Listy światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego UNESCO</i> w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wybranych miast na świecie charakteryzuje przebieg procesów urbanizacyjnych w Polsce i na świecie charakteryzuje wybrane pomniki historii Polski oraz polskie obiekty z <i>Listy światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego UNESCO</i> 			
64./65.	Rolnictwo	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki rozwoju rolnictwa w Polsce i na świecie wymienia regiony rolnicze w Polsce i na świecie wymienia główne obszary upraw roślin i chowu zwierząt w Polsce i na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje uwarunkowania rozwoju rolnictwa wybranego regionu Polski oraz wybranych państw na świecie charakteryzuje rozmieszczenie upraw i wielkość produkcji głównych ziemiopłodów oraz zwierząt gospodarskich w Polsce i na świecie na podstawie danych statystycznych charakteryzuje stan floty rybackiej oraz wielkość połowów w Polsce i na świecie na podstawie danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zróżnicowanie poziomu rolnictwa w Polsce i na świecie oraz podaje jego konsekwencje porównuje produkcję rolniczą Polski z produkcją rolniczą wybranych krajów świata przetwarza zmiany w polskim rolnictwie po wstąpieniu do UE przetwarza stan i perspektywy rozwoju światowego oraz polskiego rybactwa 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wpływ poszczególnych czynników na rozwój rolnictwa Polsce i na świecie analizuje strukturę przestrzenną upraw w Polsce i na świecie oraz jej zmiany na podstawie danych statystycznych porównuje wielkość produkcji zwierzęcej w Polsce na tle innych krajów świata na podstawie danych statystycznych porównuje chów ekstensywny i intensywny analizuje wielkość i strukturę połowów w Polsce i na świecie na podstawie danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia politykę rolną państwa polskiego i wybranych państw świata określa tendencje zmian w pogłowie zwierząt gospodarskich w Polsce i na świecie prognozuje zmiany w polskim rybactwie związane z uczestnictwem we wspólnej polityce rolnej UE
66./67.	Przemysł	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje podziału przemysłu wg wybranych kryteriów wymienia funkcje przemysłu wymienia czynniki lokalizacji przemysłu wskazuje lokalizację najważniejszych złóż surowców mineralnych w Polsce i na świecie na podstawie mapy tematycznej i danych statystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie obszary występowania zasobów naturalnych w Polsce i na świecie przedstawia rozmieszczenie elektrowni ciepłych, wodnych i innych niekonwencjonalnych w Polsce i na świecie wskazuje dynamicznie rozwijające się dziedziny produkcji przemysłowej w Polsce i na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje zmiany wielkości wydobycia wybranych surowców mineralnych w Polsce i na świecie na podstawie danych statystycznych porównuje wielkość i strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce i innych państwach świata na podstawie danych statystycznych porównuje strukturę przemysłu 	<ul style="list-style-type: none"> określa miejsce Polski w światowej produkcji przemysłowej ocenia wielkość wydobycia surowców w Polsce i na świecie wyjaśnia przyczyny i konsekwencje zmian w gospodarowaniu różnymi źródłami energii w Polsce i na świecie omawia procesy modernizacji 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia stan i perspektywy rozwoju polskiego i światowego przemysłu wydobywczego formułuje problemy energetyki w Polsce i na świecie ocenia perspektywy rozwoju przemysłu zaawansowanej technologii w Polsce i na świecie

		<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje elektrowni w Polsce i na świecie wymienia alternatywne źródła energii wymienia najważniejsze działy przetwórstwa przemysłowego w Polsce i na świecie wskazuje na mapie największe okręgi przemysłowe świata i Polski 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje i wskazuje na mapie specjalne strefy ekonomiczne w Polsce analizuje rozmieszczenie ośrodków high-tech na świecie omawia czynniki lokalizacji wybranych okręgów przemysłowych 	<ul style="list-style-type: none"> przetwórczego Polski ze strukturą innych krajów świata opisuje zmiany zachodzące w okręgach przemysłowych Polski i świata 	<ul style="list-style-type: none"> i restrukturyzacji zachodzące w okręgach przemysłowych 	
68./69.	Usługi	<ul style="list-style-type: none"> dokonyuje podziału usług omawia sieć transportową wybranego państwa oraz Polski wyjaśnia znaczenie terminu <i>atrakcyjność turystyczna</i> wymienia walory krajoznawcze Polski i wybranych państw świata wymienia czynniki warunkujące rozwój turystyki wskazuje głównych partnerów handlowych Polski 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę usług w gospodarce Polski i innych państw świata omawia wady i zalety różnych rodzajów transportu omawia rolę łączności w gospodarce Polski i świata przedstawia atrakcje turystyczne w wybranym państwie świata i w Polsce omawia rolę turystyki w polskiej i światowej gospodarce omawia bilans handlu zagranicznego wybranych państw świata i Polski 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia zróżnicowanie sektora usług w Polsce i innych państwach UE przedstawia uwarunkowania rozwoju i strukturę transportu w Polsce i na świecie podaje przyczyny nierównomiernego dostępu do środków łączności w Polsce i na świecie porównuje walory turystyczne wybranych państw i Polski przedstawia współczesne tendencje rozwoju różnych rodzajów turystyki w Polsce i na świecie porównuje strukturę towarową handlu zagranicznego Polski i wybranych państw świata 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zróżnicowanie udziału poszczególnych rodzajów transportu w przewozach i pracy przewozowej w Polsce i na świecie na podstawie danych statystycznych ocenia zróżnicowanie infrastruktury turystycznej w Polsce i na świecie przedstawia konsekwencje rozwoju turystyki w Polsce i na świecie wyjaśnia przyczyny zmian kierunków eksportu i importu Polski po 1990 r. 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia uwarunkowania oraz współczesne tendencje rozwoju różnych środków transportu oraz łączności w Polsce i na świecie ocenia wpływ turystyki na środowisko przyrodnicze Polski i innych państw świata ocenia miejsce Polski w światowym handlu międzynarodowym i przewiduje kierunki jego rozwoju
70./71.	Polska w świecie Zróżnicowanie regionalne Polski Problemy współczesnego świata	<ul style="list-style-type: none"> wymienia organizacje międzynarodowe, m.in. te, do których należy Polska wymienia euroregiony na podstawie mapy wymienia czynniki wpływające na atrakcyjność inwestycyjną Polski wymienia kryteria podziału 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje międzynarodową współpracę w ramach euroregionów oraz miast i gmin bliźniaczych omawia polskie bezpośrednie inwestycje zagraniczne i podaje ich wartość na podstawie danych statystycznych charakteryzuje elementy 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje korzyści wynikające z funkcjonowania euroregionów w Polsce przedstawia nierównomierny napływ inwestycji zagranicznych w różnych regionach kraju na podstawie mapy wyjaśnia uwarunkowania rozwoju społeczno- 	<ul style="list-style-type: none"> omawia działalność Polski w organizacjach międzynarodowych przedstawia bariery w napływie BIZ do Polski przedstawia przykłady działań zmniejszających dysproporcje w poziomie rozwoju wybranych regionów Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia społeczne i gospodarcze konsekwencje przystąpienia Polski do UE ocenia znaczenie inwestycji zagranicznych w Polsce omawia inicjatywy podejmowane w regionie na rzecz jego rozwoju na podstawie dostępnych źródeł

		<p>Polski na regiony fizycznogeograficzne</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia walory środowiska wybranej krainy geograficznej w Polsce wymienia mierniki poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego regionu 	<p>środowiska przyrodniczego wybranej krainy geograficznej na podstawie mapy</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia przyczyny dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski i świata podaje przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie 	<p>-gospodarczego regionów Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia przyczyny i skutki globalizacji podaje przykłady form współpracy międzynarodowej na różnych płaszczyznach 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia ekonomiczne skutki konfliktów na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje różne mierniki do oceny poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego państw
72.	<p>Degradacja i ochrona środowiska przyrodniczego w Polsce i na świecie</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia źródła zanieczyszczeń w różnych sferach Ziemi wymienia obszary na świecie i w Polsce o największym zanieczyszczeniu środowiska na podstawie map podaje różnice między parkiem narodowym a rezerwatem biosfery rozpoznaje parki narodowe w Polsce i na świecie na podstawie mapy 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje źródła zanieczyszczeń różnych sfer Ziemi wymienia nazwy obszarów ekologicznego zagrożenia oraz klęski ekologiczne w Polsce i na świecie oraz wskazuje te obszary na mapie przedstawia formy ochrony przyrody i krajobrazu w Polsce i na świecie charakteryzuje walory przyrodnicze parków narodowych w Polsce i na świecie wymienia obszary o różnym stopniu zależności człowieka od środowiska przyrodniczego 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przyczyny przestrzennego zróżnicowania emisji głównych zanieczyszczeń powietrza na świecie omawia skutki nadmiernej emisji zanieczyszczeń atmosferycznych podaje przykłady restytucji różnych gatunków zwierząt wyjaśnia zasady zrównoważonego rozwoju przedstawia charakterystyczne walory przyrodnicze podlegające szczególnej ochronie w parkach narodowych w Polsce i na świecie na podstawie danych statystycznych i dostępnych źródeł 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje wpływ poszczególnych sektorów gospodarki na stan środowiska w Polsce i na świecie przedstawia działania międzynarodowych organizacji na rzecz ochrony przyrody w Polsce i na świecie opisuje unikalne na skalę światową obiekty przyrodnicze objęte ochroną na terenie parków narodowych 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia stan poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego w Polsce i na świecie wskazuje przykłady zachowań człowieka wobec klęsk ekologicznych ocenia kierunki i skuteczność działań państw na rzecz ochrony środowiska

VI. Uwagi końcowe

Wymagania edukacyjne i kryteria oceniania są zgodne z WO.

Opracowanie:

Dorota Mrochoń-Młochowska
